

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi poliisin hallinnosta annetun lain, Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain ja poliisilain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisin hallinnosta annettua lakia, Poliisiammattikorkeakoulusta annettua lakia ja poliisilakia.

Esitys sisältää säännökset poliisin reservin perustamisesta ja käyttöönotosta. Esitys liittyy Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan teemaan 10.1 - Kansallista turvallisuutta ja yhteiskunnan kriisinkestävyyttä vahvistetaan. Siinä todetaan, että otetaan käyttöön poliisi reservi, jonka tarkoituksena on täydentää poliisin toimintaa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Esityksen mukaan poliisin reservin tehtävänä on turvata poliisin voimavarat kaikissa tilanteissa. Poliisin reservin käyttökynnys olisi korkea. Poliisin reserviä käytettäisiin normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa sekä puolustustilain mukaisessa puolustustilassa. Poliisin reservi muodostuisi poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittavista opiskelijoista ja poliisikoulutuksen saaneista henkilöistä, jotka eivät työskentele poliisina.

Esitys sisältää poliisin reservistä erillisenä kysymyksenä poliisin ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon kelpoisuusvaatimuksia koskevan muutoksen. Kelpoisuusvaatimuksena ylempään ammattikorkeakoulututkintoon on soveltuva ammattikorkeakoulututkinto tai soveltuva korkeakoulututkinto. Kelpoisuusvaatimuksia muutettaisiin siten, että Poliisiammattikorkeakoulu voisi ottaa opiskelijaksi myös henkilön, jolla Poliisiammattikorkeakoulu katsoisi muuten olevan riittävät tiedot ja taidot opintoja varten ja jolla olisi Suomessa saatu vähintään kolmen vuoden kokemus poliisina.

Esityksessä muutettaisiin ammattikorkeakoulututkinnon ja ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon kelpoisuusvaatimuksena olevaa pohjakoulutusvaatimusta.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.9.2026.

Hallituksen esityksen liitteenä annetaan eduskunnalle tiedoksi hallituksen esityksen johdosta tehtävät, poliisin hallinnosta annetun asetuksen ja Poliisiammattikorkeakoulusta annetun asetuksen muutosehdotukset.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	5
3 Tavoitteet	12
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	12
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	12
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	13
4.2.1 Poliisin reservi.....	13
4.2.2 Kelpoisuusvaatimusten muuttaminen	17
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	18
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	18
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailta käytetyt keinot	18
6 Lausuntopalaute.....	19
7 Säännöskohtaiset perustelut	19
7.1 Poliisin hallinnosta annettu laki	19
7.2 Laki Poliisiammattikorkeakoulusta.....	24
7.3 Poliisilaki	25
8 Lakia alemman asteinen sääntely	25
9 Voimaantulo	26
10 Toimeenpano ja seuranta	27
11 Suhde muihin esityksiin.....	27
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	27
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	27
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	27
LAKIEHDOTUKSET	33
1. Laki poliisin hallinnosta annetun lain 15 §:n muuttamisesta	33
2. Laki Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain muuttamisesta	35
3. Laki poliisilain 1 luvun 10 §:n muuttamisesta	37
LIITTEET	38
RINNAKKAISTEKSTIT	38
1. Laki poliisin hallinnosta annetun lain 15 §:n muuttamisesta	38
2. Laki Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain muuttamisesta	42
3. Laki poliisilain 1 luvun 10 §:n muuttamisesta	44
ASETUSLUONNOKSET	45
Valtioneuvoston asetus Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta.....	45
Valtioneuvoston asetus poliisin hallinnosta annetun asetuksen 16 §:n muuttamisesta....	47

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Poliisin reservi

Tarve poliisin reserville on ollut useita vuosia esillä. Poliisihallitus on korostanut reservin olevan tarpeellinen yllättävissä, runsaasti henkilöresursseja sitovissa ja ajallisesti pitkittyvissä turvallisuustilanteissa poliisin valmiudensäätelemekanismina. Reserviä olisi muun muassa tarvittu Covid19 -pandemiaan liittyneessä Uudenmaan sulkuoperaatiossa. Viimeksi poliisin reservin tarve on tunnustettu sisäministeriön selvityksessä, jossa arvioitiin muuttoliikettä hyväksikäyttävään hybridivaikuttamiseen varautumista (sisäministeriön julkaisuja 2022:20).

Poliisilla on ollut monia vuosia muodollisesti käytössä niin sanottu täydennyspoliisijärjestelmä, josta on säädetty poliisin hallinnosta annetussa laissa (110/1992). Järjestelmä ei ole käytännössä kuitenkaan toimintakykyinen tai käytettävissä oleva, eikä se vastaa muuttuneen turvallisuusympäristön ja -tilanteen vaatimuksia. Järjestelmän suppea käyttöala on jättänyt säännöksen soveltamisen käytännössä olemattomaksi, eikä täydennyspoliisijärjestelmää ole koskaan otettu käyttöön. Täydennyspoliisijärjestelmän kehittämistä käsiteltiin vielä täydennyspoliisiyöryhmän loppuraportissa vuodelta 2015. Kuitenkin tällöin oli jo selvää, että Suomen geopoliittisen turvallisuusympäristön ja poliisin toimintaympäristön nopea ja pysyvä muutos edellytti uudenlaista lähestymistapaa.

Sisäministeriön poliisiosasto käynnisti vuonna 2016 lainsäädäntöhankkeen, jonka tehtävänä oli valmistella tarvittavat säädösehdotukset täydennyspoliisin kehittämiseksi. Syyskuussa 2018 hallitus antoi eduskunnalle esityksen reservipoliisista (HE 137/2018 vp). Eduskunnan perustuslakivaliokunta esitti kuitenkin useita huomautuksia, joiden huomioon ottaminen asetettiin edellytykseksi lakiehdotusten käsittelemiseksi tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Näiden huomautusten asianmukainen huomioon ottaminen olisi edellyttänyt niin perusteellista esityksen uudelleen arviointia, ettei se ollut aikataulullisista syistä mahdollista, ja kyseinen esitys raukesi.

Suomen turvallisuusympäristön muutokset kuitenkin edellyttivät jatkoselvitystä poliisin reservin käyttöön ottamiseksi. Ulkoisen toimintaympäristön muutokset heijastuvat nykyisin suoraan sisäisen turvallisuuden alueelle. Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden perinteinen jako on poistunut, ja niitä koskevat uhat limittyvät yhä laajemmin. Niin sanotut hybridi- tai yhdistelmäuhat realisoituvat monesti ensivaiheessa sisäisen turvallisuuden viranomaisten sektorilla, vaikka niiden taustalla olisi valtiollinen toimija. Näiden uhkien realisoituessa poliisi on monessa tapauksessa se toimivaltainen viranomainen, joka antaa operatiivisen vasteen ja hoitaa tilan pitkittyessä esimerkiksi kohteiden tai alueiden suojauksen ja eristämisen.

Kuitenkin poliisin henkilöstön määrä on Suomen väkilukuun suhteutettuna Euroopan pienin. Poliisin rajalliset voimavarat käyvät riittämättömiksi sellaisissa tilanteissa, joissa poikkeavan laaja resurssitarve esiintyy samanaikaisesti eri puolilla Suomea ja on luonteeltaan pitkäkestoisia. Turvallisuusympäristön kehityksen ollessa epävakaa sisäministeriö piti tarpeellisena arvioida sitä, olisiko poliisin reserviä mahdollista kehittää toiminnallisesta ja lainsäädännöllisestä näkökulmasta. Sisäministeriö asetti tätä tehtävää varten 14. huhtikuuta 2022 esiselvityshankkeen, jonka valmistelusta vastasi sisäministeriön poliisiosaston, puolustusministeriön, Poliisihallituksen ja Pääesikunnan edustajista koostunut työryhmä (VN/8093/2022-SM-30). Työryhmän tehtävänä oli arvioida poliisin reservin käyttöön ja perustamiseen liittyviä toiminnallisia

seikkoja sekä mahdollisen uudistuksen lainsäädännöllisiä reunaehtoja ja toteuttamiskelpoisuutta.

Työryhmä arvioi, että turvallisuusympäristön muutosten johdosta tarve poliisin reserville on entisestään korostunut. Erityisesti reserviä tarvitaan poliisin valmiudensäätelymekanismina erilaisiin uusimuotoisiin uhkiiin varautumiseksi ja poliisin vasteen varmistamiseksi yllättävissä, runsaasti henkilöresursseja sitovissa ja ajallisesti pitkittyvissä turvallisuustilanteissa. Työryhmä pohti reservin muodostamista sellaisien tehtävien osalta, joissa ei ole kyse ammattipoliisin koulutusta edellyttävistä poliisin ydintehtävistä. Laajojen poliisitoiminnallisten tilanteiden yhteydessä on tyypillistä, että poliisin ydintehtävien lisäksi erilaiset toimintaa tukevat tehtävät, kuten esimerkiksi alueen eristäminen, liikenteen ohjaaminen, huolto ja kuljetukset, sitovat runsaasti poliisin henkilöstöä. Tällaisiin tilanteisiin varautumiseksi tarvittaisiin mahdollisuutta täydentää henkilöstöä reservillä, joka tukisi poliisin toimintaa ja vapauttaisi ammattipoliiseja koulutuksensa mukaisiin poliisin ydintehtäviin.

Poliisin reservin muodostamista on arvioitu edelleen eri virkamieskokoontumissa tämän jälkeen. Poiketen edellä mainitun työryhmän laajasta reservin käsitteestä, reservin muodostamisen painopiste siirtyi poliisikoulutuksen saaneisiin tai poliisikoulutettaviin. Syksyllä 2024 (muistio SM Poliisiosasto - Poliisihallitus lainsäädäntöpalaveri 27.11.2024) lähtökohtana oli voimavarojen riittävyyden varmistaminen ensisijaisesti laatimalla poliisin henkilövaraukset (VAP) yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa sekä toissijaisesti selvittämällä kaikkien poliisikoulutuksen saaneiden henkilöiden poliisin reservissä käytettävyyden edellytykset. Näiden lisäksi pohdittiin mahdollisuutta luoda järjestelmä poliisista eläkkeelle siirtyneiden henkilöiden ja poliisiopiskelijoiden käyttämiseksi poliisin reservinä.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus, jonka mukaan käyttöön otetaan poliisin reservi. Sen on tarkoitus täydentää poliisin toimintaa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Poliisin reservissä hyödynnetään kirjauksen mukaan muun muassa poliisin, rajavartijan ja sotilaspoliisikoulutuksen saaneita.

Kelpoisuusvaatimusten muuttaminen

Voimassa olevan lain mukaan Poliisiammattikorkeakoulussa ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä on soveltuva ammattikorkeakoulututkinto tai soveltuva korkeakoulututkinto, kun taas muissa ammattikorkeakouluissa voidaan harkinnanvaraisesti opiskelijaksi ottaa henkilö, jolla ei ole ammattikorkeakoulututkintoa tai korkeakoulututkintoa. Poliisin perustutkinnon suorittaneiden on Poliisiammattikorkeakoulussa ensin täydennettävä poliisin perustutkinto poliisialan ammattikorkeakoulututkinnoksi voidakseen aloittaa poliisialan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavat opinnot.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan hallitus selvittää mahdolliset poliisikoulutuksen uudistamistarpeet. Hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain (1164/2013) 23 §:n säännökset kelpoisuudesta ylempään ammattikorkeakoulututkintoon yhtenäistetään pohjakoulutusta koskevan vaatimuksen osalta vastaamaan voimassa olevan ammattikorkeakoululain (932/2014) 25 §:n 3 momenttia.

1.2 Valmistelu

Sisäministeriö asetti 1.5.2025 lainsäädäntöhankkeen poliisin reservin käyttöön ottamista koskevien säännösten valmistelemiseksi (VN/5303/2025; Hankeikkuna SM011:00/2025). Hankkeen lähtökohtana on poliisin voimavarojen turvaaminen kaikissa olosuhteissa. Hankkeessa

valmistellaan tarvittavat lainsäädäntömuutokset, joiden perusteella poliisin reservi voidaan rakentaa poliisiopiskelijoista ja poliisikoulutuksen saaneista mutta muualla kuin poliisihallinnossa työskentelevistä henkilöistä sekä eläköityneistä poliiseista. Lakimuutosten ohella poliisin reservin toteuttaminen edellyttää poliisihallinnon sisäisiä määräyksiä ja järjestelyitä.

Työryhmässä on sisäministeriön, Poliisihallituksen ja Poliisiammattikorkeakoulun edustajat. Hankkeen toimikausi on 1.5.2025 – 31.1.2026.

Hankkeen yhteydessä muutetaan erillisenä kokonaisuutena Poliisiammattikorkeakoulusta annettua lakia koskien kelpoisuutta ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin.

Lausuntokierros järjestettiin ajalla: 10.11. – 22.12.2025.

2 Nykytila ja sen arviointi

Yleisen turvallisuusympäristön haasteet

Valtioneuvoston ajankohtaiselonteossa turvallisuusympäristön muutoksesta (VNS 1/2022 vp) todetaan, että Suomen ja Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristössä on tapahtunut perustavanlaatuisen muutos Venäjän hyökättyä Ukrainaan helmikuussa 2022. Venäjän hyökkäyksellä Ukrainaan on pitkäkestoisia vaikutuksia turvallisuusympäristöön Euroopassa ja Suomen lähialueilla. Euroopan ja Suomen turvallisuustilanne on vakavampi ja vaikeammin ennakoitavissa kuin kertaakaan kylmän sodan jälkeen. Venäjän vaatimukset ja sotilaalliset toimet Euroopan turvallisuusarkkitehtuurin muuttamiseksi vaikuttavat myös Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen liikkumatilaan.

Jännitteiden lisääntyminen heikentää myös Itämeren alueen turvallisuustilannetta ja sen ennakoitavuutta. Mahdollinen Euroopan laajuinen tai Itämeren alueella tapahtuva sotilaallinen konflikti vaikuttaisi Suomeen, ja Suomen saattaisi olla vaikea pysytellä sen ulkopuolella. Muuttunut turvallisuustilanne edellyttää Suomen kokonaisvaltaista varautumista talouteen, kriisinsietokykyyn, huoltovarmuuteen, sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen, kyberturvallisuuteen, hybridi-vaikuttamiseen ja kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvaan vaikuttamiseen kokonaisturvallisuuden mallin mukaisesti.

Samalla ajankohtaiselonteossa on todettu, että yhteiskunnan kriisinsietokyvyn, kansallisen puolustuskyvyn ja sisäisen turvallisuuden ylläpitämisen merkitys Suomen turvallisuudelle korostuu. Maailmanlaajuiset megatrendit ja Euroopan lähialueiden alueellinen kehitys heijastuvat suoraan paitsi Suomen kansainväliseen asemaan myös suomalaisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Tunnistettujen muutostrendien lisäksi toimintaympäristöön voi kohdistua myös äkillisiä ja vaikeammin ennakoitavia muutoksia, joiden vaikutukset leviävät ja kertautuvat verkottuneessa ja keskinäisriippuvuuksien maailmassa sekä nopeasti että laaja-alaisesti. Samaan aikaan sisäiset ilmiöt kuten polarisaatio, segregatio, eriarvoistuminen ja syrjäytyminen lisäävät osaltaan mahdollista kasvupohjaa ulkoiselle vaikuttamiselle.

Erilaisten hybridimallisten uhkien myötä ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden välinen raja on hämärtynyt ja viranomaisten välisiä rajapintoja on valtioiden välisissä vihamielisyyksissä pyritty tietoisesti käyttämään hyväksi. Samaan aikaan keskinäisriippuvuudet yhteiskunnan eri toimintojen välillä ovat lisääntyneet entisestään. Erityisesti Ukrainan tapahtumat niin lyhyellä kuin pidemmällä aikavälillä ovat osoittaneet, että nykymuotoisissa konflikteissa entistä enemmän avoimien sotilaallisten toimien sijaan hyödynnetään tarkoituksellisesti epäselvää tilannetta

sotilaallisten ja ei-sotilaallisten, muun muassa rikollisten, toimien välillä. Erilaiset suunnitelmalliset painostus- ja vaikuttamistoimet saattavat jatkua vuosia ennen varsinaista konfliktia.

Ajankohtaisselonteon mukaan Suomi varautuu poikkeuksellisten, laaja-alaisten ja monitahoisten hybrdivaikuttamisen keinojen kohteeksi joutumiseen sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Hybrdivaikuttamisessa operaation tarkoituksena on aiheuttaa kohdevaltion viranomaiskoneistossa maksimaalista haittaa ja yhteiskunnan toimintahäiriöitä. Jos Suomi joutuu laajamittaisen hybrdivaikuttamisen kohteeksi, poliisin resursseihin arvioidaan kohdistuvan erityisen suuri paine yleisen järjestyksen ja turvallisuuden hallintaan liittyvien lisääntyvien ja vaikeutuvien tehtävien vuoksi. Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteon mukaan järjestäytyneen rikollisuuden arvioidaan kasvavan, kansainvälistyvän ja kovenevan Suomessa lähivuosina (valtioneuvoston julkaisuja 2021:48). Venäjän hyökkäyssodan Ukrainassa arvioidaan kiihdyttävän mainittua kehityssuuntaa esimerkiksi siten, että lyhyellä aikavälillä Ukrainassa saatavilla olevia aseita ja sotatarvikkeita leviää Euroopassa toimivan järjestäytyneen rikollisuuden käyttöön. Pidemmän aikavälin uhka ovat muuttoliikkeen mukana siirtyvät rikollisryhmät tai niiden osat, jotka muokkaavat kohdevaltioiden järjestäytyneen rikollisuuden perinteisiä voimasuhteita, toimialoja ja toimintatapoja. Toimintaympäristön muutoksesta aiheutuviin ughiin voidaan vastata parantamalla poliisin rikostiedustelukykyä, pitämällä yllä riittävän korkeaa perusvalmiutta ja ottamalla käyttöön poliisin reservi.

Hybrdivaikuttamisen laaja-alaiseen keinovalikoimaan saattavat kuulua muun muassa terroriteot. Kansallisen terrorismintorjunnan strategian (2022–2025) mukaisesti poliisilla on päävastuu terrorismin torjunnasta (sisäministeriön julkaisuja 2022:36). Poliisi on kehittänyt terrorismin torjunnan valmiuksiaan ja osaamistaan 2000-luvun alkupuolelta lähtien. Painopisteenä on ollut operatiivisen vasteen kehittäminen terrori- ja muiden väkivaltatekojen tehokkaaksi pysäyttämiseksi. Samanaikaisesti on kehitetty väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ääriajattelun tunnistamista sekä ennalta estävää toimintaa reaaliajassa ja sosiaalisessa mediassa.

Poliisilla onkin korostunut rooli terrorismin vastatoimien ja tutkinnan ohella myös terrorismin torjunnan ennalta estävässä toiminnassa, terroristiseen toimintaan liittyvien kohdehenkilöiden luokittelussa ja valvonnassa sekä tiedonvaihdossa. Terroristisen toiminnan ennalta estäminen edellyttää aktiivista tiedonvaihtoa ja toiminnan koordinoimista eri viranomaisten kesken. Yhdessä tekeminen ja keskitetty tilannekuva luo pohjan myös myöhemmälle tietojohtoiselle operatiiviselle toiminnalle, josta sisäisen turvallisuuden osalta vastaa ensisijaisesti poliisi. On huomattavaa, että poliisi antaa vasteen kentällä, jos terrorismiteko realisoituu käytännössä sekä suorittaa sitä koskevan tutkinnan.

Poliisilla on Rajavartiolaitoksen ohella keskeinen rooli myös laajamittaisessa maahantulotilanteessa, erityisesti tilanteen eskaloituessa yhteiskunnan häiriötilaksi ja mikäli muuttoliikettä hyväksikäytetään hybrdivaikuttamisen keinona. Erityisesti niin sanottujen harmaiden vaiheiden uhkatiloissa poliisin toimintakyky on nimenomaan ulkoisen turvallisuudenkin kannalta keskeinen asia. Poliisin onnistuminen voi estää myös toiminnan eskaloitumista muiden viranomaisten toimintavastuulle. Reagointia realisoituviin ulkoisiin ughiin on pyritty parantamaan muun muassa aluevalvontalain (755/2000) muutoksilla sekä osaltaan uudistamalla laki Puolustusvoimien virka-avusta poliisille (342/2022). Lähtökohtana kuitenkin on, että ennen varsinaisia tunnistettavia sotilaallisia toimia vasteen tilanteeseen antaa poliisi. On myös mahdollista, että Suomen tultua hyväksytyksi Pohjois-Atlantin liiton jäseneksi, kynnys tulkita Suomeen kohdistuneet peiteltyt vihamieliset toimet sekä Suomea että puolustusliittoa loukkaaviksi vieraan valtion sotilaallisiksi toimiksi nousisi. Käytännössä tämä saattaisi tarkoittaa sitä, että epäselvissä tilanteissa tultaisiin jatkossa entistä pidempään toimimaan sisäisen turvallisuuden toimialueella ensisijaisesti poliisin toimivaltuuksin.

Poliisin valmius

Poliisi on valmiusorganisaatio, joka vastaa kulloinkin eteen tulevaan tilanteeseen olemassa olevalla johtamisjärjestelmällä ja olemassa olevilla, tehtävään koulutetuilla henkilöresursseilla etukäteen laadittujen suunnitelmien mukaisesti. Lähtökohtana on, että poliisi on riittävästi resursoitu pystyäkseen tuottamaan tarvittavat poliisipalvelut eri toimintasektoreilla ja vastaamaan uhkien realisoituessa tehokkaasti pysyvällä ammattipoliiseista koostuvalla henkilöresurssillaan.

Poliisilla on käytössään operatiivinen valmiustasojärjestelmä välittömän valmiuden kohottamiseen ja organisaatioturvallisuuteen liittyvien toimien suunnittelemiseksi ja järjestämiseksi. Poliisin valmiutta säädellään vallitsevaan uhkatason, erityisiin tapahtumiin tai yhteiskunnalliseen tilanteeseen liittyen. Poliisin valmiustasoa ei ole kytketty yhteiskunnan valmiustilaan. Toisin sanoen poliisi päättää itse valmiustasosta. Tarpeen mukaan poliisin valmiustaso voidaan nostaa korkeimmalle tasolle erityisen tapahtuman tai uhan perusteella myös normaalioloissa.

Valmiustasojärjestelmän avulla poliisin operatiivisen toiminnan valmiutta kyetään nostamaan tarvittaessa tuntien kuluessa. Valmiustasojen yhteydessä on määritelty toimenpiteet, joihin kunakin tason yhteydessä tulee ryhtyä. Eräänä keskeisenä toimenpiteenä valmiustasojen muutosten yhteydessä on riittävien henkilöresurssien varmistaminen.

Johtamisrakenteita ja henkilöresurssia vahvennetaan tarvittaessa tilanteen edellyttämällä tavalla poliisiyksiköiden sisäisten sekä eri yksiköiden välisten resurssien joustavan siirtelyn avulla sekä erilaisin työvuorojärjestelyin. Poliisiyksiköiden sisäiset sekä poliisiyksiköiden väliset pistemäiseen ja lyhytaikaiseen tarpeeseen perustuvat henkilöresurssien siirtelyt ja toisten yksiköiden tukeminen tarvittaessa ovat osa poliisin arkista keinovalikoimaa päivittäisestä poliisitoiminnasta poikkeaviin ja laajoja henkilöresursseja vaativiin tilanteisiin vastaamisessa. Esimerkkejä tällaisista tilanteista ovat erilaiset massatapahtumat, valtiovierailut ja suuret mielenosoitukset sekä maahantulijoiden rekisteröinti Ukrainan tilanteen myötä kesällä 2022. Samalla tavalla vastataan mihin tahansa eteen tulevaan äkilliseen ja laajoja voimavaroja edellyttävään kriisitilanteeseen. Poliisin kyky vastata laajaa resurssia vaativiin tilanteisiin on kuitenkin paljolti alueellisesti ja ajallisesti pistemäinen. Mikäli voimakas resurssitarve esiintyy samanaikaisesti eri puolilla Suomea ja/tai on luonteeltaan pitkäkestoista, aiheuttaa tämä poliisin nykyisillä voimavaroilla pikaisesti resurssihaasteita erityisesti kasvukeskusten ulkopuolelle.

Liikkuvan poliisin lakkautuksen jälkeen (2014) poliisin kokonaisresursseja on vähennetty voimakkaasti, mikä on vaikuttanut poliisin sisäisiin priorisointeihin. Poliisin on ollut nykyisillä, väkilukuun suhteutettuna selvästi Euroopan pienimmillä voimavaroilla pakko keskittyä enenevässä määrin vain kaikista kiireellisimpiin hälytystehtäviin ja yhteiskunnallisilta vaikutuksiltaan merkittävimpiin rikoksiin.

Poliisin hallinnosta annetun lain 15 b §:ssä säädetään täydennyspoliisista. Täydennyspoliisijärjestelmää ei ole käytetty kertaakaan, eikä se ole toimintakykyinen järjestelmä. Aikaisemmassa, nytemmin kumoutuneessa valtioneuvoston asetuksessa annettiin täydentäviä säännöksiä, mutta täydennyspoliisin käyttö rajattiin ainoastaan valmiuslain (1552/2011) tai puolustustilalain (1083/1991) mukaisiin tilanteisiin, mikä käytännössä jätti säännöksen soveltamisen olemattomaksi. Käytännössä nykyinen täydennyspoliisijärjestelmä ei vastaa muuttuneen turvallisuusympäristön ja -tilanteen vaatimuksia. Täydennyspoliisijärjestelmää ei ole otettu sen olemassaolon aikana kertaakaan käyttöön.

Virka-apu

Poliisilain 9 luvun 2 §:n mukaan viranomaisen on annettava poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi sellaista tarpeellista virka-apua, jonka antamiseen asianomainen viranomainen on toimivaltainen. Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain 2 §:n mukaan virka-apua on oikeus saada vain, jos se on poliisin voimavarojen riittämättömyyden vuoksi tehtävän suorittamiseksi tarpeen ja jos virka-avun antaminen voi tapahtua vaarantamatta Puolustusvoimille puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetyn tehtävän suorittamista.

Rajavartiolain (578/2005) 77 §:ssä säädetään Rajavartiolaitoksen antamasta virka-avusta. Rajavartiolaitoksella on velvollisuus antaa pyynnöstä muulle valtion viranomaiselle virka-apua tämän laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi. Lisäksi Rajavartiolaitos on velvollinen antamaan poliisille virka-apua, joka edellyttää sellaisen Rajavartiolaitokselle kuuluvan kaluston, henkilövoimavarojen tai erityisasiantuntijapalvelujen käyttöä, jota poliisilla ei sillä hetkellä ole käytettävissään. Virka-avun antamisen edellytyksenä on, että se ei vaaranna Rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.

Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen virka-apu poliisille on yksittäisiin tilanteisiin soveltuva keino suoriutua sellaisesta poliisille kuuluvasta tehtävästä, joka vaatii hetkellisesti laajoja resursseja tai sellaista erityisosaamista tai välineistöä/kalustoa, jota poliisilla ei itsellään ole. Sen sijaan pitkäkestoisemmissa virka-aputehtävissä virka-avun antamista rajoittaa edellytys siitä, että virka-avun antaminen ei saa vaarantaa Puolustusvoimien maanpuolustustehtävää tai Rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.

Poikkeusoloissa tai puolustustilassa Puolustusvoimat priorisoi omaa ensisijaista tehtäväänsä ja nostaa omaa valmiuttaan maanpuolustustehtävien johdosta, jolloin on todennäköistä, että se joutuisi luopumaan virka-avun antamisesta muille viranomaisille. Pitkittyvät virka-aputilanteet voivat heijastua virka-apua antavan viranomaisten muiden tehtävien hoitamiseen. Lisäksi on huomattava, että Puolustusvoimien kalusto on varattu Puolustusvoimien joukkojen tarpeisiin eikä Puolustusvoimilla ole hallussaan ylimääräistä materiaalia varattuna muiden viranomaisten jatkuvaan tukemiseen. Myös Rajavartiolaitos ja sen rajajoukot osallistuvat sotilaalliseen maanpuolustukseen, mikä merkitsee sotilaallisissa uhkatilanteissa rajajoukkojen sitoutumista sotilaallisiin tehtäviin yhdessä Puolustusvoimien kanssa.

Myös Rajavartiolaitoksen virka-avun antamisen edellytyksenä on, että se ei vaaranna Rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista. Esimerkiksi laajamittaisen, välineellistetyn maahantulon tilanteessa Rajavartiolaitoksen henkilöstö on todennäköisesti sidottuna oman tehtävänsä hoitamiseen, mikä rajaa merkittävästi Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia antaa virka-apua muille viranomaisille. Rajavartiolaitoksen voimavarat on kohdennettava pääasiallisesti rajaturvallisuuden ylläpitämiseen ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen rajan läheisyydessä. Samalla Rajavartiolaitoksen on toiminnassaan varauduttava myös alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen ja mahdollisiin sotilaallisen maanpuolustuksen tehtäviin.

Vaikka Puolustusvoimilta ja Rajavartiolaitokselta saatava virka-apu on normaalioloissa toimiva ja tehokas apuväline, varautumista ei voida edes normaalioloissa rakentaa pelkästään toiselta viranomaiselta saatavan avun varaan. Normaalioloissa poliisi pystyy osin tukeutumaan muilta turvallisuusviranomaisilta saatavaan virka-apuun, mutta poikkeusoloissa tai laajemmissa häiriötiloissa kukin turvallisuusviranomainen tarvitsee oman reservinsä. Varautumista ei ole mahdollista rakentaa virka-avun varaan.

Valmiuslain 125 §:n mukaan poliisi on velvollinen antamaan valmiuslain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten täytäntöönpanossa tarvittavaa virka-apua valmiuslain

täytäntöönpanosta vastaaville viranomaisille. Tämä velvollisuus saattaa poikkeusoloissa lisätä poliisien tehtävämäärää merkittävästi. Lisäksi puolustustilalain 35 §:n mukaan poliisin ja muiden viranomaisten on annettava puolustustilalain ja sen nojalla annettujen määräysten täytäntöönpanossa tarvittavaa virka-apua.

Kansainvälinen apu

Poliisilain (872/2011) 9 luvun 9 a §:n mukaan Poliisihallituksella on mahdollisuus sekä pyytää että antaa kansainvälistä apua ns. Prüm-yhteistyön ja Atlas-yhteistyön puitteissa, jossa pyritään tehostamaan lainvalvonta- ja poliisiviranomaisten yhteistyötä terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumisessa.

Prüm-yhteistyötä tehdään pääsääntöisesti Ruotsin kanssa. Virallisia Prüm-sääntelyyn perustuvia avunpyyntöjä tulee keskimäärin kaksi kappaletta vuodessa (Suomen esittämät ja Ruotsin toimittamat). Kyse voi siis olla yhteisestä operaatiosta, jonka taustalla on tarve avustaa esimerkiksi joukkotapahtumissa, katastrofeissa ja vakavissa onnettomuuksissa taikka yhteispartioinnista. Maantieteellistä erikseen määriteltyä soveltamisalaa ei ole, mutta käytännössä apu rajoittuu pohjoisen maaran tuntumaan Suomen ja Ruotsin välillä.

Atlas-päätökseen perustuvaa yhteistyötä ei ole kansallisesti sovellettu. Atlas-päätöksen mukainen erityistoimintayksikön apu on poliisiapua sellaisissa ihmisen aiheuttamissa kriisitilanteissa, joista aiheutuu vakava ja välitön fyysinen uhka henkilöille, omaisuudelle, infrastruktuurille tai instituutioille, erityisesti panttivangiksi ottamisen, kaappauksen tai niihin verrattavan tapahtuman yhteydessä. Apu voi koostua tarvikkeiden ja/tai asiantuntemuksen toimittamisesta pyytävään jäsenvaltioon ja/tai operaatioiden toteuttamisesta kyseisen jäsenvaltion alueella.

Poliisin toimialalla voidaan poliisilain 9 luvun 9 b §:n nojalla pyytää ja antaa myös sellaista kansainvälistä apua, josta ei ole erillistä EU-lainsäädäntöä tai kansainvälistä sopimusta.

Rajavartiolaitoksen reservi

Rajavartiolaitoksella on oma reservi. Rajavartiolaitoksen EVP-reservin tavoitteena on ylläpitää valmius nimittää kahdessa viikossa määräaikaiseen virkasuhteeseen 300 EVP-rajavartiomiestä pääsääntöisesti Rajavartiolaitoksen lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi tilanteissa, joissa on tarve lisätä toimivaltaisten rajavartiomiesten määrää. Rajavartiolain (578/2005) 34 d – g §:n ja Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) annetun lain 26 b §:n ja 30 §:n mukaisesti palveluksessa olevia asevelvollisia ja vapaaehtoiseen asepalvelukseen otettuja naisia sekä Raja- ja merivartiokoululla upseerin koulutusohjelmaan kuuluvia opintoja suorittavia kadetteja sekä riittävän koulutuksen saaneita rajavartijan peruskurssin opiskelijoita voidaan käyttää Rajavartiolaitoksen toiminnan tukena, jos se on rajaturvallisuuden ylläpitämiseen liittyvästä perustellusta syystä tai Suomen turvallisuusympäristössä ilmenevän tarpeen vuoksi välttämätöntä. Tällaiset henkilöt toimivat rajavartiomiehen välittömässä ohjauksessa ja valvonnassa avustavissa rutiininomaisissa tehtävissä esimerkiksi henkilöllisyyden selvittämiseksi, kulkuneuvon pysäyttämiseksi tai liikenteen ohjaamiseksi.

Kelpoisuusvaatimukset ylempään ammattikorkeakoulututkintoon

Suomessa poliisialan tutkintokoulutus on järjestetty vuodesta 2014 alkaen Bolognan julistuksen (1999) periaatteiden mukaisesti siten, että tutkintojärjestelmään kuuluu ammattikorkeakoulututkinto ja ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Poliisialan ammattikorkeakoulututkinto on

tarkoitettu poliisimiehistön tehtäviin ja ylempi ammattikorkeakoulututkinto poliisipäällystön tehtäviin valmentavaksi koulutukseksi.

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain (1164/2013) 23 §:n mukaan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon tai muun soveltuvan korkeakoulututkinnon ja jolla on vähintään kolmen vuoden työkokemus asianomaiselta alalta tutkinnon suorittamisen jälkeen. Poliisipäällystön virkatutkinnon, poliisialipäällystötutkinnon, poliisialipäällystön virkatutkinnon, poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon suorittaneelta, joka on sittemmin suorittanut soveltuvan korkeakoulututkinnon, voidaan vaadittavaksi työkokemukseksi hyväksyä poliisialan tutkinnon jälkeen saatu työkokemus tutkintoa vastaavassa tehtävässä.

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 27 §:n mukaan Poliisiammattikorkeakoulu päättää opiskelijavalinnan perusteista ja opiskelijaksi hyväksymisestä. Samaan ryhmään kuuluviin opiskelijaksi pyrkiviin on sovellettava yhdenmukaisia valintaperusteita. Opiskelijavalinnan perusteena voidaan käyttää käyttöä valinta- ja soveltuvuuskoetta. Poliisiammattikorkeakoulu päättää opiskelijaksi hyväksymisestä.

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain säätämiseen johtanutta hallituksen esitystä (HE 68/2013 vp.) valmisteltaessa on ylemmän ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin opiskelijaksi otettavalta edellytettävää pohjakoulutusta koskeva lain 23 § kirjoitettu vastaamaan silloin voimassa olleen ammattikorkeakoululain (351/2009) 20 §:n 3 momentin säännöstä sellaisena kuin se oli muutettu lailla 564/2009. Ammattikorkeakoululaki (351/2009) kumottiin 1.1.2015 voimaan tulleella uudella saman nimisellä lailla 932/2014. Ammattikorkeakoululain (932/2014) 25 §:n 3 momentin säännös kelpoisuudesta ylempään ammattikorkeakoulututkintoon vastasi ammattikorkeakoululain (351/2009) 20 §:n 3 momenttia. Ammattikorkeakoululain (932/2014) 25 §:n 3 momenttia muutettiin 1.1.2020 voimaan tulleella lailla 1368/2018. Muutetun lain mukaan opiskelijaksi ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa henkilö, joka ei ole suorittanut ammattikorkeakoulututkintoa tai korkeakoulututkintoa, mutta jolla ammattikorkeakoulu katsoo muutoin olevan riittävät tiedot ja taidot opintoja varten.

Poliisiammattikorkeakoulussa suoritettavien tutkintojen laajuudesta säädetään Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 15 §:n 1 momentissa. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavien koulutusohjelmien laajuus on vähintään 180 opintopistettä ja enintään 240 opintopistettä. Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien koulutusohjelmien laajuus on vähintään 60 opintopistettä ja enintään 120 opintopistettä. Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen (282/2014) 3 §:n 2 momentin mukaan poliisin ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen laajuus on 180 opintopistettä. Saman pykälän 3 momentin mukaan poliisin ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen laajuus on 120 opintopistettä.

Ammattikorkeakouluissa suoritettavien tutkintojen laajuudesta säädetään ammattikorkeakoululain 14 §:n 2 momentissa. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tulee pituudeltaan vastata vähintään kolmen ja enintään neljän lukuvuoden päätoimisia opintoja. Erityisestä syystä tutkinto voi olla tätä pidempi. Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tulee pituudeltaan vastata vähintään yhden lukuvuoden ja enintään puolentoista lukuvuoden päätoimisia opintoja. Ammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen (1129/2014) 3 §:n 3 momentin mukaan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen laajuus on 60 tai 90 opintopistettä.

Poliisiammattikorkeakoulussa suoritettu poliisialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto ja ammattikorkeakoululaissa tarkoitettu ammattikorkeakoulussa (jäljempänä ammattikorkeakoulu)

suoritettu muu ylempi ammattikorkeakoulututkinto tuottavat muodollisesti saman kelpoisuuden poliisipäällystön tehtäviin.

Poliiseina on edelleen runsaasti poliisin vanhan tutkintojärjestelmän mukaisen poliisin perustutkinnon suorittaneita henkilöitä, jotka harkitsevat poliisipäällystön tehtävään vaadittavan kelpoisuuden hankkimista, mutta joilla ei ole ammattikorkeakoulututkintoa tai korkeakoulututkintoa.

Poliisiammattikorkeakoulussa poliisin perustutkinnon suorittaneen henkilön on ensin täydennettävä poliisin perustutkinto poliisialan ammattikorkeakoulututkinnoksi suorittamalla 45 opintopisteen laajuiset opinnot. Tämän jälkeen henkilö voi suorittaa poliisialan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvat 120 opintopisteen laajuiset opinnot. Sen sijaan ammattikorkeakoulussa perustutkinnon suorittanut henkilö voi päästä suoraan suorittamaan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvat 60–90 opintopisteen laajuiset opinnot.

Kumotun poliisikoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (283/2005) 7 §:n 2 momentin mukaan poliisin perustutkinnon laajuus oli vähintään 165 opintopistettä. Vahvistettujen opetussuunnitelmien mukaan poliisin perustutkinnon laajuus oli valtioneuvoston asetuksella määrätyn vähimmäislaajuuden mukainen.

Poliisiammattikorkeakoulussa poliisialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaminen edellyttää vanhamuotoisen poliisin perustutkinnon suorittaneelta henkilöltä yhteensä 330 opintopisteen laajuisia opintoja ja nykymuotoisen poliisialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneelta henkilöltä yhteensä 300 opintopisteen laajuisia opintoja.

Ammattikorkeakouluissa ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaminen edellyttää vanhamuotoisen poliisin perustutkinnon suorittaneelta henkilöltä yhteensä 225–255 opintopisteen laajuisia opintoja.

Ahvenanmaa

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 6 kohdan mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu yleinen järjestys ja turvallisuus itsehallintolain 27 §:n 27 kohdassa (ampumaseet ja ampumatarvikkeet), 34 kohdassa (järjestysvallan toiminta valtion turvallisuuden varmistamiseksi) ja 35 kohdassa (räjähdysaineet valtion turvallisuutta koskevilta osin) säädetyin poikkeuksin. Myös esitutkinta kuuluu itsehallintolain 27 §:n 23 kohdan mukaisesti valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Ahvenanmaalla on oma poliisiviranomainen. Se on maakuntahallituksen alainen poliisiorganisaatio, joka ei kuulu Poliisihallituksen alaisuuteen. Maakunnan ja valtakunnan poliisiviranomaisten tehtävienjaosta on sovittu poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetussa tasavallan presidentin asetuksessa (56/2020, jäljempänä sopimusasetus). Sopimusasetuksen mukaan maakunnan poliisin tehtävänä on ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä suorittaa muut poliisille kuuluvat tehtävät, jollei toisin säädetä tai määrätä. Tämän mukaisesti maakunta hoitaa tavanomaiset poliisitehtävät sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden että rikostorjunnan puolella. Sen sijaan vakavimmissa poliisitoiminnallisissa tilanteissa valtakunnan poliisi voi ottaa johtovastuun, ja sille maakunnan poliisin on niistä ilmoitettava. Valtakunnan poliisin on annettava virka-apua maakunnan poliisitoimintaa koskevissa asioissa. Tämän tyyppisiin tilanteisiin varautumisen ja varustautumisen on katsottu olevan maakunnan itsensä tehtävä, mutta valtakunnan poliisi on pyrkinyt tukemaan maakunnan poliisia erityisesti näissä toiminnoissa.

3 Tavoitteet

Lakiesityksen tavoitteena on poliisin reservin perustaminen ja ylläpito. Tämä edellyttää säännöksiä reservin käyttötarkoituksesta, reservin muodostavista henkilöryhmistä, reservikoulutuksesta, tehtävistä, toimivaltuuksista ja vastuusta. Esityksen tavoitteena on poliisin voimavarojen turvaaminen kaikissa olosuhteissa.

Lakiesityksen toisena tavoitteena on antaa riittävän työkokemuksen ja opiskeluvälmiudet omaaville poliisimiehille mahdollisuus suorittaa poliisialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto edellyttämättä heiltä ensin ammattikorkeakoulututkinnon tai korkeakoulututkinnon suorittamista. Esityksen tavoitteena on lyhentää poliisipäällystään tehtäviin valmentavien opintojen suorittamiseen kuluvaa aikaa tinkimättä kuitenkaan poliisialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon laajuudesta ja turvata poliisin koulutusresurssin tehokas käyttö ja päällystötehtäviin koulutettujen henkilöiden saatavuus.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan poliisin hallinnosta annetun lain täydennyspoliisia koskevan 15 b §:n kumoamista sekä poliisin reserviä koskevien uusien 15 k – n §:ien lisäämistä ao. lakiin. Poliisin reservin sääntely poliisin hallinnosta annetussa laissa on perusteltua siksi, että poliisin reservi on osa poliisin organisaatiota. Tästä syystä lakiehdotus eroaa merkittäväällä tavalla kumottavaksi esitetystä täydennyspoliisijärjestelmästä sekä rauenneen hallituksen esityksen 137/2018 vp mallista, joissa ei edellytetty poliisin tutkintoa. Lakiesityksen mukainen poliisin reservi muodostuisi poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittavista 4–7 moduulin opiskelijoista sekä poliisikoulutuksen saaneista henkilöistä, jotka eivät työskentele poliisina.

Poliisin reserviä voitaisiin käyttää normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa ja puolustustilalain mukaisessa puolustustilassa. Normaaliolojen vakavat häiriötilanteet määritellään esityksessä tarkemmin. Normaaliolojen vakavassa häiriötilanteessa ei ole julistettu poikkeusoloja tai puolustustilaa.

Esitys sisältää tarkemmat säännökset rekisterinpidosta, rekisteriin kirjattavista tiedoista ja henkilön suostumuksesta kuulua rekisteriin sekä suostumuksen voimassaolon vuosittaisesta tarkistamisesta. Esitys sisältäisi poliisin reservin koulutusta ja kelpoisuutta koskevan sääntelyn. Koulutuksen minimisisältö olisi 45 opintopistettä, mikä vastaa 1215 tuntia. Esitys sisältäisi poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavalta henkilöltä edellytettävän koulutuksen laajuuden ja keskeisen sisällön, jotka on johdettu Poliisiammattikorkeakoulun tutkintorakenteesta. Esityksessä varmistetaan myös reserviin nimitettävien osaamisen ajantasaisuus ja ylläpito.

Esityksessä hyvin keskeisenä seikkana ovat poliisin reservin tehtävät ja toimivaltuudet. Toimivaltuudet olisivat samat kaikissa reservin käyttötilanteissa, ja niitä käytettäisiin poliisilain 1 luvun 1 §:n tehtävien suorittamiseksi. Poliisin reserviin nimitetyn henkilön toimivaltuudet olisivat poliisin toimivaltuuksia. Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa opiskelevan, reserviin nimitetyn henkilön toimivaltuuksia käytettäisiin vakinaisessa virassa olevan poliisin välittömässä valvonnassa ja reaaliaikaisella johdolla. Tällaisen henkilön toimivaltuudet ja niiden käyttö vastaisi poliisin hallinnosta annetun asetuksen 16 § 2 momentin mukaisessa harjoittelussa olevan poliisiopiskelijan toimivaltuuksia. Poliisin reservissä toimiva henkilö nimitetään poliisin määräaikaiseen virkasuhteeseen henkilön koulutuksen, aiemman poliisiviran tason ja reservitehtävien luonteen perusteella. Poliisiopiskelijat nimitetään aina nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen.

Poliisiopiskelijoiden käyttäminen poliisin reservissä edellyttää myös poliisin hallinnosta annettuun valtioneuvoston asetukseen (158/1996) lakiehdotuksen voimaantulon jälkeen tehtävää muutosta. Poliisiammattikorkeakoulusta annettuun valtioneuvoston asetukseen (282/2014) liittäisiin vastaavasti reservikoulutuksen sisältöä koskeva yksityiskohtainen pykälä.

Lakiehdotuksen mukainen sääntely sisältää kattavasti reservin perustamista, hallinnointia, koulutusta ja toimivaltuuksia koskevan sääntelyn. Aikaisempiin järjestelyihin verrattuna lakiesityksen mukainen poliisin reservi muodostaa toimivan järjestelmän, jonka valmistelu ja mahdollinen käyttöönotto on tarkasti ohjeistettu ja resursoitu. Erona aikaisempaan on myös se, että poliisin reservin koulutuksesta (peruskoulutuksen ja ylläpitokoulutuksen) ja toimivaltuuksista säädetään lain tasolla. Koulutuksen sisältöä täsmennetään asetusmuutoksella.

Esitys sisältää poliisin reservistä erillisenä kysymyksenä ehdotuksen Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan, että myös muut kuin soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon tai soveltuvan korkeakoulututkinnon suorittaneet poliisimiehet voitaisiin ottaa opiskelemaan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin. Lisäksi edellytettäisiin, että opiskelijaksi otettava henkilö olisi työskennellyt Suomessa poliisimiehenä vähintään kolmen vuoden ajan ja että Poliisiammattikorkeakoulu arvioisi henkilöllä olevan riittävät valmiudet opintoihin. Lisäksi täsmennettäisiin Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetusta koskien toisen kotimaisen kielen taidon osoittamista korkeakoulututkintoon sisältyvillä kielipoinnoilla.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Poliisin reservi

Taloudelliset vaikutukset

Poliisin reservin kustannukset jakautuvat järjestelmän perustamiskuluihin, vuosittaisiin ylläpitokuluihin sekä reservin käyttökuluihin.

Esityksellä on talousarviovaikutuksia. Esityksellä on vaikutuksia poliisin menoihin. Reservin perustamis- ja ylläpitokulut katetaan poliisin olemassa olevista valtion talouden kehyspäätösten ja valtion talousarvion mukaisista määrärahoista. Mikäli poliisin reservi otetaan käyttöön, määräraharesursoinnista päätetään normaalin tapaan osana talousarvio- ja JTS-päätöksentekoa. Samanlainen rahoitusjärjestely on voimassa Rajavartiolaitoksen reservin osalta.

Poliisin reservin perustaminen ei aiheuta poliisille merkittäviä lisäkuluja. Poliisin reservin perustamiskulut voidaan luokitella seuraavasti:

1. Reservin perustaminen ja hallinnointi

Poliisin reservin perustaminen edellyttää rekisterin muodostamista, johon kirjataan reserviin vapaaehtoisina ilmoittautuneiden henkilöiden nimi, henkilön yksilöimiseksi tarvittava henkilötunnus, yhteystiedot sekä ammatillinen erityisosaaminen. Tätä luetteloa on jatkuvasti ylläpidettävä ja päivitettävä. Reservin perustamisen ja hallinnoinnin arvioidaan edellyttävän Poliisihallituksessa ja poliisiyksiköissä yhteensä noin 1–2 henkilötyövuoden työpanosta vuodessa, joka jakautuu usea henkilön kesken. Henkilötyövuoden keskimääräinen hinta poliisissa on noin 83 000 euroa, joten reservin hallinnoinnin henkilöstökustannukset ovat 83 000–166 000 euroa.

Reserviin nimitettävistä henkilöistä tulee tehdä perusmuotoinen turvallisuusselvitys. Poliisin perustutkinnon opiskelijoista turvallisuusselvitys tehdään ennen opintojen alkua, joten heidän osaltaan turvallisuusselvitysmenettely ei aiheuta lisäkustannuksia. Poliisista eläköityneiden ja muualle siirtyneiden osalta selvitys tulee tehdä, mikäli turvallisuusselvitys ei ole voimassa. Yhden perusmuotoisenturvallisuusselvityksen hinta on tällä hetkellä 185 euroa.

2. Koulutus

Poliisihallitus tai sen määräämänä muu poliisin yksikkö vastaa koulutuksesta. Opiskelijoiden osalta koulutus toteutetaan ensisijaisesti Poliisiammattikorkeakoulun virkasuhteisen henkilöstön toimesta ja siinä hyödynnetään olemassa olevia valmiita koulutussisältöjä. Koulutuksessa voidaan tarvittaessa hyödyntää myös poliisilaitosten tarjoamaa kouluttajatukea. Opiskelijoiden osalta ei aiheudu lisäkustannuksia, sillä vaadittava 45 opintopisteen koulutus sisältyy opiskelijoiden opintoihin. Poliisiammattikorkeakoulu päivittää opetussuunnitelmansa siten, että lakiehdotuksessa edellytetty koulutuksen vähimmäismäärä annetaan 1 – 3 moduulin opintojen aikana.

Muiden kuin poliisiopiskelijoiden osalta koulutus aiheuttaa lisätyötä henkilöiden osaamisen lähtötasosta riippuen. Ylläpitokoulutus sisältää vuosittaisen voimankäyttövälineiden koulutuksen (kaksi kertaa vuodessa ja ampuma-aseen tasokoe) sekä päivityksen poliisin toimivaltuuksia koskevan sääntelyn osalta. Koulutus toteutetaan poliisiyksiköissä Poliisiammattikorkeakoulun valmisteleman koulutusmateriaalin avulla. Arviolta kouluttaminen reservitehtäviin aiheuttaa lisätyötä noin 0,5–3 HTV (1 HTV 83.000 EUR), yhteensä 41.500–249.000 EUR.

Muita huomioitavia kulueriä ovat koulutettavien matkakulut, päivärahat ja patruunat. Ampuma-asekoulutuksessa käytettävien patruunoiden kustannus per henkilö (100) on noin 30 EUR/v. Tällä hetkellä kokopäivärahan suuruus on 53 euroa päivältä henkilöä kohden. Jos koulutuspäiviä vuodessa on kaksi ja koulutettavien henkilöiden määrä on 300, niin päivärahakustannusten arvioidaan olevan 106 euroa vuodessa henkilö kohti. Matkakulujen arvioidaan olevan 600–1 400 euroa vuodessa henkilöä kohti.

3. Varustus

Poliisin palveluksesta poistuvat ja eläköityvät palauttavat henkilökohtaiset varustuksensa työnantajalle (poliisilaitos), eli näitä voidaan hyödyntää poliisin reservin varustamisessa.

Poliisiopiskelijoille hankitaan poliisin virkavaatteen Poliisiammattikorkeakoulussa opintojen alkuvaiheessa. Muut työtehtävien edellyttämät varusteet opiskelijoille hankitaan ja luovutetaan poliisiyksiköissä. Poliisin reservin osalta opiskelijoiden varustaminen ei aiheuta lisäkustannuksia, mutta edellyttää virkavaate- ja varustehankintojen uudelleenorganisointia ja aikaistamista niin Poliisiammattikorkeakoulussa kuin poliisiyksiköissä.

Poliisille hankittavat varusteet maksavat: perusvaatetus 1900 eur/hlö, virka-ase noin 550 eur/hlö sekä varustevyö, käsiraudat, OC-sumutin, suojaliivi ja patukka noin 1000 eur/hlö.

Koska opiskelijoille varusteet hankitaan joka tapauksessa ja reservin varustamisessa voidaan osittain hyödyntää myös poliisiyksiköihin palautettuja varusteita, reservin varustamiskustannukset aiheuttavat vain pieneltä osin varsinaisia lisäkustannuksia poliisille.

Poliisin reservin käyttökulut

1. Palkkakustannukset

Poliisin reservin henkilöstö nimitetään määräaikaiseen virkasuhteeseen valtion virkamieslain 9 §:n 1 ja 3 momenttien mukaisesti tehtävän luonteen perusteella. Virkamieslain mukaisesti nimityksen kesto on arvioitun tarpeen keston mukainen. Poliisiopiskelijoiden kohdalla viran nimi on nuorempi konstaapeli, kun taas muiden osalta viran nimi määritetään yksilökohtaisesti huomioiden henkilöiden koulutus, aiemman poliisiviran taso sekä reservitehtävien luonne. Poliisin reservihenkilöstön palkkauksessa noudatetaan poliisitoimen tarkentavaa virkaehtosopimusta.

Poliisiopiskelijoista reserviin on nimitettävissä noin 400 - 500 henkilöä. Yhden opiskelijan palkkakustannukset kuukaudessa ovat henkilösivukuluineen noin 2600 euroa, joten enimmillään reserviin nimitettävien opiskelijoiden palkkakustannukset ovat yhteensä noin 1 040 000 – 1 300 000 euroa kuukaudessa.

Poliisin virasta irtisanoutuneita ja virasta eläköityneitä henkilöitä voidaan heidän suostumuksellaan palkata määräaikaiseen virkasuhteeseen. Suurin kustannusvaikutus syntyisi palkkakustannuksista, joka olisi poliisimiehen virassa henkilösivukuluineen noin 4400–4800 euroa kuukaudessa. Palkkakustannus kuukaudessa 300 henkilön reservillä olisi 1.320.000–1.440.000 euroa.

2. Reservin käyttöönottamiskulut

Reservin käyttöön ottamista aiheutuu hallinnointiin, perehdytykseen, kaluston jakoon ja koulutukseen liittyviä kuluja sekä muita käytettävyyteen liittyviä kuluja. Kulut jakautuvat eri poliisiyksiköiden välillä.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksellä ei ole vaikutusta poliisin nykyisiin vastuisiin tai toimivaltaan eikä virka-apujärjestelyihin. Reservi olisi poliisin käytössä erityistilanteisiin, eikä sillä ole tarkoitus paikata poliisin normaaliolojen resurssitarpeita. Esityksellä ei ole vakinaista henkilöstöä lisääviä vaikutuksia.

Poliisihallitukselle ja poliisiyksiköille tulisi uusia tehtäviä liittyen poliisin reservin perustamiseen ja ylläpitoon sekä mahdollisen käyttöönoton tilanteissa. Poliisihallituksen ja poliisiyksiköiden olisi ylläpidettävä poliisin reserviin ilmoittautuneiden sitoumuksia sekä huolehdittava heidän kouluttamisestaan ja koulutuksen ylläpidosta. Poliisiammattikorkeakoulun tulisi puolestaan päivittää opetussuunnitelmansa siten, että lakiehdotuksen mukainen koulutus annetaan 1. – 3. moduulin opintoina, jotta 4. moduulin opiskelijoilla on vähintään 45 opintopisteen opinnot suoritettuna.

Vaikutuksia voisi olla myös virka-apujärjestelyihin Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen kanssa siten, että poliisi ei tarvitsisi virka-apua enää yhtä usein tai yhtä laajasti tilanteissa, jossa aiemmin on tarvittu Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen virka-apua. Näin Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos voivat keskittyä oman ydintehtävänsä hoitamiseen. Poliisin reservin ei ole tarkoitus korvata virka-apujärjestelyjä, vaan turvata poliisin voimavarat tilanteissa, joissa virka-apu ei olisi käytettävissä, tarkoituksenmukaista tai riittävää tilanteen edellyttämiin tarpeisiin.

Poliisiopiskelijoista ei tehdä asevelvollisuuslain 89 §:n mukaista asepalveluun kutsumista koskevaa vapauttamisesitystä Puolustusvoimille. Poliisi ja Puolustusvoimat sopivat erillisellä sopimuksella, että poliisin reserviin ilmoittautuneet poliisiopiskelijat ovat varattu poliisin reservin tehtäviin.

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksellä olisi yhteiskunnan turvallisuutta parantava vaikutus. Esityksen tavoitteena on parantaa poliisin varautumista yhteiskunnan eri häiriötilanteisiin ja turvata poliisin voimavarat kaikissa olosuhteissa. Esityksellä olisi siten kokonaisturvallisuutta parantava vaikutus.

Poliisin reservi on tarkoitettu poliisin varautumisen välineeksi, eikä sillä ole tarkoitus teettää yksityiselle turvallisuusalalle kuuluvia töitä. Poliisin reservillä ei olisi yritysvaikutuksia.

Poliisin reservin suurimman ryhmän muodostavat poliisiopiskelijat. Poliisiopiskelijat saavat reservissä toimiessaan opintoihin sisältyvää harjoittelua vastaavaa työkokemusta, minkä vuoksi reservitehtävissä toimiminen luetaan täysimääräisesti hyväksi osana opintoihin kuuluvaa harjoittelua. Reservitehtävissä toimiminen ei näin pidennä opintojen kokonaiskestoa tai viivästyä opiskelijoiden valmistumista.

Mikäli poliisin palveluksesta poistuneita toisen työnantajan palveluksessa olevia henkilöitä käytetään poliisin reservissä, tällä voi olla vaikutusta sekä valtiotyönantajaan että yksityisiin työnantajiin. Poliisin reservissä toimiminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää sitä, että asianomainen henkilö sopii asiasta työnantajansa kanssa tapauskohtaisesti.

Perusoikeusvaikutukset

Ehdotettu sääntely liittyy perusoikeusherkkään sääntelykontekstiin, jossa on kyse rikosasioissa toimivaltaisten lainvalvontaviranomaisten toimivaltuuksien käytöstä. Lakiehdotuksella ei muuteta lainvalvontaviranomaisten toimivaltuuksia.

Poliisin reservin tarkoituksena on poliisin voimavarojen turvaaminen kaikissa olosuhteissa. Tällä on suora vaikutus poliisin reagointikykyyn ja poliisin kykyyn hoitaa sille kuuluvia tehtäviä. Poliisin toimintakyvyn vahvistaminen lisää kansalaisten luottamusta poliisin ja tukee perusoikeuksien turvaamista, kuten omaisuuden ja yksityiselämän suojaa.

Poliisin reservin nimitettävät henkilöt nimitetään määräaikaiseen poliisin virkasuhteeseen, jossa he toimivat virkavastuulla. Poliisin reserviin nimitettävillä henkilöillä on poliisikoulutus tai vähintään lakiesityksen 15 l §:n 1 momentin ja lakiehdotuksen voimaan tulon jälkeen Poliisiammattikorkeakoulusta annettuun asetukseen tehtävän muutossäännöksen (uusi 5 a §) mukainen yksityiskohtaisesti täsmennetty koulutus, mikä tarkoittaa sitä, että asianomaisilla henkilöillä on tarpeellinen osaaminen perusoikeuksien turvaamiseksi. Koulutuksen laajuus 45 opintopistettä eli 1215 tuntia on huomattavasti suurempi kuin esimerkiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015) tarkoitetun vartijan koulutus.

Poliisin reservin tehtävät ovat poliisin tehtäviä, joista säädetään poliisilain 1 luvun 1 §:ssä. Poliisin reserviin nimitetty henkilö käyttää poliisin toimivaltuuksia, joista säädetään poliisilain 2–3 luvussa. Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan, reserviin nimitetyn henkilön toimivaltuuksien käyttö on sidottu vakinaisessa virassa toimivan poliisin valvontaan ja reaaliaikaiseen ohjaukseen. Tämä vastaa samanlaista järjestelyä, kuin mitä sovelletaan harjoittelussa oleviin poliisinopiskelijoihin.

Poliisin reservin sallitut voimankäyttövälineet vastaavat vartijalle sallittuja voimankäyttövälineitä. Poliisin reservin voimankäyttövälineiden käyttöoikeus edellyttää poliisin voimakeinoista ja kulkuneuvon pysäyttämisestä annetun sisäministeriön asetuksen (245/2015) mukainen

voimankäyttövälineiden ja käytön edellytyksenä olevaa koulutusta, joka sisältää myös vuosittaisen ylläpitokoulutuksen.

Poliisin reserviin nimittämiseksi on asetettu useita edellytyksiä. Päätöksen poliisin reserviin tehtävään nimittämiseksi tekee sen poliisilaitoksen päällikkö, jonka toimialuetta asia koskee. Reserviin nimitettävän tehtävät ja toimivaltuudet eivät saa ylittää sitä, mikä on välttämätöntä poliisin voimavarojen turvaamiseksi normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, poikkeusoloissa tai puolustustilassa. Näiden lisäksi poliisin reserviin nimitettävä henkilö voidaan nimittää vain sellaisia toimivaltuuksia edellyttävään tehtävään, johon hänellä on riittävä koulutus.

Poliisihallitus laatii poliisin reserviin ilmoittautuneista henkilöistä luettelon, joka muodostaa henkilökirjaston. Henkilötiedot kerätään poliisin reservin muodostamiseksi, ylläpitoon sekä mahdollista käyttöönottoa varten. Rekisteriin kirjataan henkilön suostumus poliisin reserviin osallistumisesta, sekä hänen nimensä, henkilön yksilöimiseksi tarvittava henkilötunnus, yhteystiedot ja ammatillinen erityisosaaminen. Rekisteröityjen henkilötietoja ei luovuteta mihinkään. Henkilötiedot poistetaan samalla, kun poliisin reserviin ilmoittautumista koskeva suostumus poistuu joko henkilön oman ilmoituksen johdosta tai rekisterinpitäjän rekisteristä poistamisen johdosta. Suostumuksen voimassaolo tarkistetaan vuosittain. Poliisihallitus on henkilökirjaston rekisterinpitäjä. Henkilötietojen käsittely on tarkkarajaista ja käyttötarkoituksidonnaista. Henkilötietoja käsitellään luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) ja tietosuojalain (1050/2018) mukaisesti.

4.2.2 Kelpoisuusvaatimusten muuttaminen

Esitys lyhentäisi poliisin vanhan tutkintojärjestelmän mukaisen poliisin perustutkinnon suorittaneiden poliisimiesten päällystökelpoisuuden saavuttamiseen vaadittavaa opiskeluaikaa Poliisiammattikorkeakoulussa kahteen vuoteen nykyisen kolmen vuoden sijasta.

Koska Poliisiammattikorkeakoulussa ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opintoja harjoitetaan työaikana, säästynyt työaika voitaisiin suunnata poliisin operatiivisiin tehtäviin.

Koulutus alkamisvuosi	Koulutukseen hakeneiden lukumäärä	Koulutukseen valittujen yhteismäärä	Koulutukseen valituista ilman korkeakoulututkintoa
2020	128	22	17 (77 %)
2021	89	21	19 (90 %)
2022	176	24	17 (70 %)
2023	135	30	22 (73 %)
2024	142	42	25 (59 %)
2025	169	40	28 (70 %)

Taulukko 1. Poliisialan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon hakeneiden ja opiskelijaksi valittujen henkilöiden lukumäärät vuosina 2020–2025.

Yhden poliisin perustutkinnon täydentäminen poliisialan ammattikorkeakoulututkinnoksi vastaa yhden henkilötyövuoden työpanosta. Poliisialan ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijaksi valituista henkilöistä keskimäärin 73 prosentilla puuttuu ammattikorkeakoulututkinto tai korkeakoulututkinto. Näin ollen poliisin työaikaa käytetään keskimäärin 0,73 henkilötyövuotta jokaista ylemmän ammattikorkeakoulututkintoon opiskelijaksi otettua henkilöä kohden.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Poliisin reservi edellyttää laintasoista sääntelyä. Vaihtoehtona olisi voinut olla erillislain säätäminen. Erillislakia ei kuitenkaan puolla se seikka, että poliisin reservi on osa poliisiorganisaatiota. Ehdotettu reservi on toteutettavissa voimassa olevaan sääntelyyn tehtävillä muutoksilla.

Kelpoisuusvaatimusten osalta poliisialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskeluaikaa voitaisiin lyhentää myös muuttamalla Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n 3 momenttia vastaamaan ammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n 3 momentissa säädettyä ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon 60 tai 90 opintopisteen laajuutta. Tämä edellyttäisi kuitenkin poliisialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opetus suunnitelman perusteellista uudistamista ja nykyisistä osaamistavoitteista tinkimistä. Tästä syystä asetusmuutos ei ole ensisijainen toteuttamisvaihtoehto.

Nykytilan säilyttäminen olisi myös vaihtoehto, mutta siinä tapauksessa yhä suurempi osa poliisin vanhan tutkintojärjestelmän mukaisen poliisin perustutkinnon suorittaneista poliisimiehistä hakeutuisi hyvin todennäköisesti muihin ammattikorkeakouluihin kuin Poliisiammattikorkeakouluun suorittamaan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Ruotsi

Ruotsin hallitus asetti lokakuussa 2023 selvitysmiehen, jonka tehtävänä oli esittää toimenpiteitä poliisin varautumisen vahvistamiseksi. Yhtenä selvitysmiehen tehtävänä oli analysoida, tulisi siko poliisille luoda lisävoimavararesurssi, eli perustaa vuonna 2012 lakkautettu valmiuspoliisijärjestelmä uudestaan. Selvitys valmistui toukokuussa 2025. Selvityksen mukaan ehdotetaan perustettavaksi poliisin reservi, joka koostuu entisistä poliiseista sekä opintojensa loppuvaiheessa olevista poliisiopiskelijoista. Poliisin reservillä olisi täydet poliisivaltuudet ja valmius toimia kaikissa poliisin tehtävissä häiriötilanteissa, korotetun valmiuden tilanteissa ja puolustustilassa. Selvitys on parhaillaan lausuntokierroksella, minkä jälkeen hallitus tekee päätöksen edistettävistä toimista. Tällä hetkellä Ruotsissa järjestetään normaalioloissa poliisin vapaaehtoistoimintaa, joka ei ole varsinaista viranomaistoimintaa.

Norja

Norjalla on käytössä täydennyspoliisijärjestelmä normaaliolojen vakaviin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloja varten. Norjalla on myös kodinturvajoukot, joka on sotilaallinen reservi ja joka voi tietyissä tilanteissa tukea poliisia.

Viro

Virolla on vapaaehtoisista yksityisistä koostuva täydennyspoliisijärjestelmä, jossa vapaaehtoiset tulevat osaksi valtion organisaatiota suorittamaan julkisia hallintotehtäviä normaalioloissa ja poikkeusoloissa. Tehtävät sisältävät esimerkiksi järjestyksen valvontaa, liikenteenohjausta ja ennaltaehkäiseviä tehtäviä. Poliisimiehen määräyksestä ja ohjauksessa täydennyspoliisi voi käyttää tiettyjä poliisin toimivaltuuksia. Järjestelmä on suosittu ja hyvin organisoitu. Vuonna 2023 täydennyspoliiseja oli 1200.

Virossa toimii myös kodinturvajoukko nimellä Kaitseliit, joka on hyvin olennainen osa maan puolustusjärjestelmää. Kaitseliit ei ole poliisin reservi, mutta se toimii läheisessä yhteistyössä poliisin, rajavartiolaitoksen ja pelastusviranomaisten kanssa erityisesti kriisitilanteissa.

Tanska

Tanskalla on vapaaehtoisuuteen perustuva poliisin kodinturvajoukko, joka toimii normaalioloissa ja poikkeusoloissa. Joukolla on rajoitettu poliisin toimivalta, ja se auttaa muun muassa liikenteenohjauksessa, kadonneiden henkilöiden ja esineiden etsinnässä sekä rikospaikkojen vartioinnissa ja järjestyksen ylläpitämisessä tapahtumissa. Erityisapu (ei normaalioloissa) poliisille sisältää mahdollisen voimankäytön siviilejä kohtaan.

Alankomaat

Alankomaissa on vapaaehtoisista poliiseista koostuva järjestelmä, jotka työskentelevät normaalioloissa yleistä järjestystä ja turvallisuutta ylläpitävissä tehtävissä aina poliisin tukena, esimerkiksi suurissa yleisötapahtumissa ja tieliikenteen valvontatapahtumissa ja kiinniotettujen kuljetuksissa. Joissakin kaupungeissa on myös järjestyksenvalvojia (järjestyspoliiseja), jotka valvovat yleistä järjestystä ja tekevät poliisin kanssa yhteistyötä. Järjestyksenvalvojat eivät ole virallisia poliiseja eikä heillä ole poliisin toimivaltuuksia.

Iso-Britannia

Iso-Britanniassa on vapaaehtoisuuteen perustuva poliisin apuna toimiva järjestelmä, joka toimii normaalioloissa. Näillä poliiseilla on samat toimivaltuudet kuin poliiseilla, ja he tukevat vakituksia poliiseja eri tehtävissä, kuten tapahtumien turvallisuuden ja yleisen järjestyksen valvonta, rikostutkinta, kansalaisten auttaminen. He saavat koulutuksen, joka on suunniteltu vastaamaan poliisien koulutusta. Järjestelmä perustuu vapaaehtoisuuteen.

Iso-Britanniassa toimii myös ns. Police Community Support Officers (PCSO) reservi, jotka ovat palkallisia, univormupukuisia henkilöitä osana poliisin henkilökuntaa. Heillä ei ole oikeuksia pidättää henkilöitä tai kantaa asetta, ja heidän toimivaltansa on muutenkin rajallinen. Reservi perustettiin lisäämään poliisitoiminnan näkyvyyttä ja läsnäoloa ja torjumaan pienrikollisuutta ja epäsosiaalista käyttäytymistä.

6 Lausuntopalaute

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Poliisin hallinnosta annettu laki

15 b §. Poliisihenkilöstön täydentäminen. Esityksessä ehdotetaan, että poliisin hallinnosta annetun lain 15 b § kumotaan. Asianomaisessa pykälässä on säädetty niin sanotusta täydennyspoliisijärjestelmästä, joka ei käytännössä ole toimintakykyinen eikä vastaa muuttuneen turvallisuusympäristön vaatimuksia.

15 k §. Poliisin reservi. Pykälä on uusi. Pykälän 1 momentissa esitetään säädettäväksi, että poliisilla on reservi, joka muodostuu poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittavista opiskelijoista sekä poliisikoulutuksen saaneista henkilöistä, jotka eivät työskentele poliisina.

Poliisihallitus antaisi reservin perustamista, ylläpitoa ja käyttöönottoa koskevan määräyksen välittömästi esitetyn lakimuutoksen voimaantulon jälkeen. Määräys sisältäisi reservin kokoonpanoa, tehtäviä, koulutusta, varustusta ja palvelussuhteen ehtoja ja virkasuhteeseen nimittämisen kelpoisuutta koskevan ohjeistuksen. Reservin käyttöönottoon ja ylläpitämiseen osoitettaisiin myös tarvittava henkilöstöresurssi toimivuuden takaamista varten.

Poliisiopiskelijat muodostaisivat suurimman henkilöryhmän poliisin reservissä. Arviolta 400–500 opiskelijaa olisi käytettävissä reserviin. Poliisikoulutuksen saaneet henkilöt, jotka eivät työskentele poliisina, sisältää muualla kuin poliisihallinnossa työskentelevät henkilöt, poliisihallinnossa muussa kuin poliisin virassa työskentelevät henkilöt sekä eläköityneet poliisit. Poliisikoulutuksen saaneita muualla kuin poliisihallinnossa työskenteleviä on vuositasen poistumana noin 130 henkilöä. Tähän lukuun sisältyvät myös poliisiopinnoista valmistuneet henkilöt, joita ei vielä ole nimitetty poliisin virkaan. Poliisihallinnossa työskenteleviä poliisikoulutettuja muussa kuin poliisin virassa on määrällisesti 115 (2025). Poliisihallinnossa muussa kuin poliisin virassa työskentelevät poliisikoulutuksen saaneet henkilöt olisivat nopeimmin rekrytoitavissa poliisin reserviä varten. Poliisista eläköityy vuosittain noin 60–100 henkilöä. Kysymykseen tulevat vanhuuseläkkeelle siirtyvät henkilöt. Kyseinen ryhmä on potentiaalisesti rekrytoitavissa poliisin reserviin. Vuoden 2015 pakolaiskriisin aikana eläkeläisiä rekrytoitiin 25 henkilöä poliisin tueksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poliisin reservin käyttötilanteista. Reserviä voitaisiin käyttää normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa tai puolustustilassa poliisin voimavarojen turvaamiseksi kaikissa tilanteissa. Päätöksen poliisin reservin käyttöönotosta ja käyttöönoton päättämisestä tekisi sisäministeri.

Poliisin palveluksessa olevat virkamiehet toimivat poikkeusoloissa ja puolustustilassa lähtökohdaisesti poliisin tehtävissä (ns. VAP-varaus). Poliisiopiskelijat eivät ole virkamiehiä, joten heidän käytettävyydestään poliisin reservin tehtäviin sovitaan poliisin ja Puolustusvoimien välillä erikseen.

Poliisin reservin käyttöönottokynnys on korkea, eikä reserviä käytetä poliisin vakinaisen resurssin sijaan. Reserviä käytetään poliisilain 1 luvun 1 §:n mukaisissa tehtävissä tilanteissa, joissa on tarpeen tilapäisesti lisätä toimivaltaisten poliisien määrää. Reservin käyttöönoton tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon myös mahdollisuus saada virka-apua Rajavartiolaitokselta tai Puolustusvoimilta. Poliisin reservillä ei ole tarkoitus korvata olemassa olevia virka-apujärjestelyjä vaan täydentää niitä tilanteissa, joissa virka-apua ei olisi saatavilla tai se ei olisi muuten riittävä poliisin voimavarojen turvaamiseksi kysymyksessä olevassa tilanteessa.

Päätöksen reservin käyttöönotosta ja käyttöönoton päättämisestä tekisi sisäministeri. Valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 12 §:n mukaan valtioneuvoston yleisistunnossa ratkaistaan asiat, joiden yhteiskuntapoliittinen tai taloudellinen merkitys sitä edellyttää. Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 3 - 8 §:ssä määritetään valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavat asiat. Valtioneuvoston ohjesäännön 9 §:n viittaussäännöksissä määritellään ministeriöille jäävä ratkaisuvallta. Valtioneuvoston sisäministeriöstä antaman asetuksen (1056/2013) 4 §:n mukaan ministeriön virkamiehet ratkaisevat valtioneuvoston ohjesäännön 36 §:ssä säädettyjä muita kuin yhteiskunnallisesti merkittäviä asioita sen mukaan kuin ministeriön työjärjestyksessä tai muualla säädetään. Sisäministeriön työjärjestyksestä annetun sisäministeriön asetuksen (1078/2013) 37 §:n mukaan ministeri ratkaisee ministeriössä päätettävät asiat, jollei ratkaisuvalltaa ole valtioneuvoston sisäministeriöstä antamassa asetuksessa tai tässä työjärjestyksessä annettu ministeriön virkamiehille. Kyseisen asetuksen 38 §:ssä säädetään virkamiesten ratkaisuvallasta, kun kyseessä eivät ole yhteiskunnallisesti tai taloudellisesti merkittävät asiat. Poliisin reservin

käyttöönottoa ja käyttöönoton päättämistä koskeva ratkaisu on skaalaltaan yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti ministerin ratkaisuvalltaa edellyttävä asia.

Pykälän 3 momentissa määriteltäisiin se, mitä normaaliolojen vakavilla häiriötilanteilla tarkoitetaan. Kysymyksessä olisivat sellaiset poikkeukselliset, tilapäiset tilanteet, joissa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ei olisi mahdollista poliisin olemassa olevin voimavaroin. Tällaiset tilanteet voisivat johtua laajamittaisesta maahantulosta, luonnonkatastrofeista, Covid-19 pandemian kaltaisista vakavista häiriöistä tai muusta vastaavan kaltaisesta tilanteesta, joka uhkaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoa tai yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja merkittävällä tavalla ja joissa poliisin olemassa olevia voimavaroja ei arvioida riittäväksi. Normaaliolojen häiriötilanteessa ei ole julistettu poikkeusoloja tai puolustustilaa. Tällaisia tilanteita ovat olleet lähivuosina esimerkiksi vuoden 2015 pakolaiskriisi, vuoden 2020 Uudenmaan sulkuoperaatio sekä vuoden 2023 Itärajan tilanne liittyen välineellistettyyn maahantuloon.

Ehdotetun pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että poliisi pitää rekisteriä reservin hallinnoimiseksi. Poliisihallitus toimisi rekisterinpitäjänä. Rekisteriin kirjattaisiin poliisin reserviin kuuluvan nimi, henkilön yksilöimiseksi tarvittava henkilötunnus, yhteystiedot ja ammatillinen erityisosaaminen. Poliisin reservin rekisteriin kuulumisen edellyttäisi henkilön suostumusta. Suostumuksen voimassaolo tarkistettaisiin vuosittain.

Rekisterin sisältämät henkilötiedot saa säilyttää sellaisessa muodossa, jossa rekisteröity on tunnistettavissa vain niin kauan kuin on tarpeen henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta, jonka jälkeen henkilötiedot on poistettava. Henkilötunnuksen kirjaaminen on tarpeen henkilön yksilöimiseksi ja turvallisuusselvitystä ja VAP-menettelyä varten. Rekisterinpitäjänä toimisi Poliisihallitus. Henkilötietojen käsittelyoikeus perustuu yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaan, jonka mukaan henkilötietojen käsittely on tarpeen rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Tietosuojalain 4 §:n 2 kohdan mukaan henkilötietoja saa käsitellä tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisesti, jos käsittely on tarpeen ja oikeasuhtaista viranomaisen toiminnassa yleisen edun mukaisen tehtävän suorittamiseksi. Henkilötietojen käsittely rekisterissä tapahtuu poliisin reservin hallinnoimiseksi. Rekisterissä ei käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Henkilötietojen käsittelyssä noudatetaan yleisen tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain edellytyksiä. Siten rekisterin sisältämät henkilötiedot saisi säilyttää sellaisessa muodossa, jossa rekisteröity on tunnistettavissa vain niin kauan kuin on tarpeen henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta, jonka jälkeen henkilötiedot olisi poistettava. Rekisteriin liittyvät tiedot poistetaan välittömästi sen jälkeen, kun rekisteröity henkilö peruuttaa suostumuksensa olla käytettävissä poliisin reserviin. Jos henkilö ei täytä enää reserviin kuulumisen edellytyksiä, henkilötiedot poistetaan rekisteristä.

Poliisin reservin rekisteriin liittyminen edellyttää suostumusta. Suostumus sisältää poliisin reserviin liittymistä koskevan ilmoituksen sekä suostumuksen määräaikaiseen poliisimiehen virkasuhteeseen nimittämiseen, mutta myös turvallisuusselvityksen tekemiseen ja terveystarkastukseen osallistumiseen. Koska kysymys on vapaaehtoisuuteen perustuvasta tahdonilmaisusta, sen voi peruuttaa milloin tahansa. Poliisiopiskelijat antavat suostumuksensa käytettävyydestään reserviin opintojen aloitusvaiheessa.

Poliisin reservin rekisterinpitäjäys, henkilötietoryhmät, henkilötietojen käyttötarkoitus ja henkilötietojen poistaminen on tarpeen täsmentää laissa, sillä reservin rekisterin henkilötietojen käsittelyä tehdään kaikissa poliisilaitoksissa sekä Poliisihallituksessa. Toisaalta on arvioitu tarpeen säätää suojatoimista, eli henkilön nimenomaisesta suostumuksesta liittyä reservin rekisteriin ja luovuttaa tarvittavat henkilötiedot rekisteriin liittämistä varten.

15 l §. Poliisin reservin koulutus ja kelpoisuus. Pykälä on uusi. Lakiehdotuksen 15 l §:n 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että poliisin reserviin voitaisiin nimittää henkilö, joka on suorittanut Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 24 §:ssä tarkoitetun poliisialan ammattikorkeakoulututkinnon tai aikaisemmin voimassa olleen lainsäädännön mukaisen poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon tai on suorittanut poliisialan ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvissa opinnoissa perus- ja ihmisoikeuksia, poliisin tehtäviä ja toimivaltuuksia sekä operatiivisen toiminnan perusteita koskeva kokonaisuudet. Tämän toiminnan laajuus olisi vähintään 45 opintopistettä.

Kyseinen 45 opintopistettä vastaa 1215 tunnin oppimäärää. Oppimäärä on huomattavasti suurempi kuin vartijoilta edellytettävä oppimäärä. Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain mukaisen vartijan peruskoulutus on 120 tuntia ja väliaikaisen vartijan vastaava koulutus 80 tuntia. Vastaavasti järjestyksenvalvojien peruskurssin tuntimäärä on 40 tuntia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin koulutuksen sisältöjen ja laajuuden täsmentämisestä Poliisiammattikorkeakoulusta annetussa asetuksessa. Asetusehdotuksen tätä koskeva pykäläluonnos esitetään hallituksen esityksen liitteenä. Lakiehdotuksen momenttiin sisältyvää asetuksenantovelvollisuutta on pidetty tarpeellisenä sen vuoksi, että poliisiopiskelijoiden koulutuksen sisältö ja laajuus on kokonaisuus, jonka yleiset linjaukset tehdään lain tasolla, kun taas asetuksen tasolla täsmennetään yksityiskohtaisesti opetussuunnitelman mukainen opetussisältö.

Ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan poliisin reserviin nimitettävän henkilön on oltava suorittanut poliisin voimakeinoista ja kulkuneuvon pysäyttämisestä annetun sisäministeriön asetuksen (245/2015) mukainen voimankäyttövälineiden ja käytön edellytyksenä oleva koulutus. Koulutus sisältää myös vuosittaisen ylläpitävän koulutuksen ja harjoittelun poliisista annetun valtioneuvoston asetuksen (1080/2013) 10 §:n 2 momentissa tarkoitettujen eri ampuma-asetyppien ja muiden voimankäyttövälineiden käytössä sekä fyysisessä voimankäytössä vähintään kaksi kertaa vuodessa sekä poliisista annetun valtioneuvoston asetuksen 10 §:n 2 momentissa tarkoitettujen eri ampuma-asetyppien käytössä vuosittaisen tasokokeen.

Reserviin nimitettävien poliisiopiskelijoiden osalta 3 momentissa tarkoitettua koulutuksen kokonaislaajuus olisi 1,5 opintopistettä eli 40 tuntia. Koulutus sisältyy opiskelijoilta edellytettävään 45 opintopisteen koulutukseen.

Ehdotetun pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että Poliisihallitus varmistaa reserviin nimitettävien osaamisen ajantasaisuuden ennen reserviin nimittämistä.

Poliisihallituksen määräämänä Poliisiammattikorkeakoulu vastaa poliisin reservin henkilöstön opetus- ja toteutussuunnitelmasta. Koulutusta suunniteltaessa huomioon otetaan reservitehtävien luonne sekä henkilön osaamisen. Poliisiammattikorkeakoulu vastaa reserviin nimitettävien opiskelijoiden koulutuksesta. Voimankäytön perus- ja kouluttajakoulutuksesta vastaa Poliisiammattikorkeakoulu. Poliisikoulutuksen suorittaneiden henkilöiden ylläpitokoulutuksen toimeenpääsee Poliisihallituksen määräämänä Poliisiammattikorkeakoulu tai poliisiyksikkö. Reservissä oleville osoitetaan reservin tehtävä ensisijaisesti henkilön nykyisen osaamisen mukaisesti. Reserviin kuuluvat henkilöt perehdytetään osoitetun tehtävän mukaisesti. Perehdyttämisestä vastaa poliisin reservin sijoituspaikan lähiesihenkilö.

Ehdotetun pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että poliisin virkaan nimitettävän henkilön kelpoisuusvaatimuksista säädetään poliisin hallinnosta annetun asetuksen (158/1996) 16 §:ssä.

Kyseisen 16 §:n 2 momentissa säädetään, että Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 24 §:ssä tarkoitettua koulutuksessa oleva opiskelija voidaan nimittää määräaikaiseen nuoremman

konstaapelin virkasuhteeseen opintoihin kuuluvan harjoittelun ajaksi sekä harjoittelun jälkeen yhteensä enintään vuoden ajaksi. Harjoitteluun osallistuvat 8 – 10 moduulin opiskelijat. Lakiehdotuksen lisäksi asetuksen kyseiseen kohtaan lisätään poliisiopiskelijan nimittäminen poliisin reserviin nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen. Reserviin osallistuvat 4 – 7 moduulin opiskelijat tarvittaessa. Poliisin reserviin nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen nimittämistä koskeva kelpoisuus määritellään lakiehdotuksen tässä pykälässä yksityiskohtaisesti koulutuksen sisällön ja laajuuden osalta.

15 m §. Poliisin reservin tehtävät ja toimivaltuudet. Pykälä on uusi. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että poliisin reserviin nimitetty henkilö käyttää poliisin toimivaltuuksia normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, valmiustilassa ja puolustustilassa poliisilain 1 luvun 1 §:n tehtävien suorittamiseksi.

Poliisin reservi on osa poliisia, eikä se ole poliisista erillinen järjestelmä. Poliisin reserviin nimitettävät henkilöt nimitetään määräaikaiseen poliisin virkasuhteeseen. Poliisin reservin tehtävät ovat poliisin tehtäviä, joista säädetään poliisilain 1 luvun 1 §:ssä. Poliisin reservin käyttö on tilapäistä, ja se on sidottu normaaliolojen vakaviin häiriötilanteisiin, valmiustilaan tai puolustustilaan.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan myös säädettäväksi poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan henkilön toimivaltuuksista. Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan henkilön toimivaltuuksia käytettäisiin vakinaisessa virassa olevan poliisin välittömässä valvonnassa ja reaaliaikaisella johdolla. Toimivaltasääntely vastaa poliisin hallinnosta annetun asetuksen 16 § 2 momentin mukaista harjoittelua suorittavan poliisiopiskelijan toimivaltuuksia. Harjoittelussa oleva poliisiopiskelija toimii poliisin täysillä toimivaltuuksilla mutta vakinaisessa virassa olevan poliisin ohjauksessa. Osaamisen minimitaso on määritetty 15 l §:n 1 momentissa ja poliisiammattikorkeakoulutusta annettuun asetukseen tehtävällä koulutussisältöjä koskevalla sääntelyllä. Kun henkilö nimitetään poliisin reserviin, hänelle osoitetaan hänen koulutustaan vastaava tehtävä ja toimivaltuudet. Tästä säädetään nimenomaisesti ehdotetun pykälän 3 momentissa. Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan henkilön tehtävät voivat sisältää perusoikeuksiin puuttumista, mutta toimivaltuus perusoikeuksiin puuttumisen osalta suhteutetaan henkilön koulutustasoon. Poliisiopiskelijoilta edellytettävä koulutus sisältää kattavan perus- ja ihmisoikeuksia, poliisin toimivaltuuksia ja operatiivisen toiminnan perusteita koskevan koulutuksen. Poliisiopiskelija myös käyttää kaikkia toimivaltuuksiaan vakinaisessa virassa olevan poliisin välittömässä valvonnassa ja reaaliaikaisella johdolla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poliisin reserviin nimitetyn henkilön voimankäyttövaltuuksista. Siinä säädettäisiin viittauksella poliisilain voimankäytösääntelyyn, että poliisin reserviin nimitetyn henkilön oikeudesta voimakeinojen käyttöön säädettäisiin poliisilain 2 luvun 17–20 §:ssä. Poliisin reserviin nimitetyille henkilölle sallitut voimankäyttövälineet olisivat ampumaseläin (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettu ampuma-ase ja mainitun lain 11 §:ssä tarkoitettu kaasusumutin, käsiraudat ja enintään 70 senttimetriä pitkä patukka.

Poliisin reserviin nimitetty henkilö voidaan varustaa henkilökohtaisella virka-aseella ainoastaan silloin, kun poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä annetun sisäministeriön asetuksen (245/2015) 4 §:ssä säädetty edellytykset täyttyvät. Kyseisen säännöksen mukaan Poliisimiehellä ja muulla poliisihallinnon palveluksessa olevalla virkamiehellä on oikeus kantaa ja käyttää voimankäyttövälinettä vain, jos hän on saanut kyseisen voimankäyttövälineen käyttöönsä koulutuksen, osallistunut 3 §:ssä mainittuun ylläpitävään koulutukseen ja harjoitteluun sekä suorittanut voimankäyttövälineen tasokokeen. Poliisin reserviin nimitetyille henkilölle sallitut voimankäyttövälineet vastaavat sitä, mitä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) 18 §:ssä on säädetty vartijoiden voimankäyttövälineistä.

Poliisilain 2 luvun 17–20 §:ssä säädetään voimankäyttövälineiden käytöstä tarkemmin. Ampuma-aseen käytöstä säädetään 19 §:n 1 momentissa, seuraavasti: Ampuma-asetta voidaan käyttää vain silloin, kun kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi. Ampuma-asetta ei saa käyttää väkijoukon hajottamiseksi, ellei ampuma-aseessa käytetä kaasupatruunoita tai muita vastaavia ammuksia niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti. Voimakeinojen käytöstä ja rangaistusvastuun lievennyksestä säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6–7 §:ssä ja hätävarjelusta 4 luvun 4 §:ssä.

Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan reserviin nimitetyn henkilön osalta ampuma-aseen tarve johtuu poliisin laajasta tehtäväkentästä, jossa tilanteet saattavat muuttua hyvinkin nopeasti rauhallisesta jopa äärimmäisiä voimakeinoja vaativiin tilanteisiin. Ampuma-aseenkäyttötilannetta ei voida sulkea pois kategorisesti, mikäli tilanne kärjistyi. Poliisin voimankäyttö on johdettua ja erityisesti aseenkäyttö on tarkoin normitettua. Voimassa olevan sääntelyn mukaisesti laukauksen ampumisesta päättää päällystöön kuuluva poliisimies, jos se tilanne huomioiden on mahdollista. Poliisin toimenpiteiden kohteena oleva henkilö ei käytännössä tee eroa, onko kyse reservipoliisista vai vakituksessa virassa olevasta poliisista. Oikeudeton hyökkäys edellyttää samanlaisia mahdollisuuksia puolustautua.

Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan reserviin nimetyn henkilön koulutus on huomattavasti laajempi kuin yksityisen turvallisuusalan toimijoilla. Koulutus kattaa perus- ja ihmisoikeudet, poliisin tehtävät ja toimivaltuudet, operatiivisen toiminnan perusteet ja voimankäyttövälineiden koulutuksen. Poliisiopiskelijan koulutustausta antaa henkilölle hyvän perustan toimia reservissä vastuullisesti, toimivaltuuksiensa nojalla perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että päätöksen poliisin reservin tehtävään nimittämisestä tekee sen poliisilaitoksen päällikkö, jonka toimialuetta asia koskee. Toimenpiteet eivät saisi ylittää sitä, mikä olisi välttämätöntä poliisin voimavarojen turvaamiseksi normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, poikkeusoloissa tai puolustustilassa. Toisin sanoen tehtävä ja toimivaltuudet suhteutetaan siihen, mikä on välttämätöntä poliisin voimavarojen turvaamiseksi kyseisessä tilanteessa. Poliisin reserviin nimitettävä henkilö voitaisiin nimittää vain sellaisia toimivaltuuksia edellyttävään tehtävään, johon hänellä on riittävä koulutus.

15 n §. *Poliisin reserviin nimitetyn velvollisuudet ja vastuu.* Pykälä on uusi. Siinä ehdotetaan säädettäväksi, että edellä 15 m §:ssä tarkoitettuja toimivaltuuksia käyttävään poliisin reserviin nimitettyyn henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Valtiolovelvollisuudesta ja -oikeudesta säädetään poliisilain 7 luvun 1 ja 3 §:ssä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään poliisilain 8 luvussa sekä vahingonkorvauslaissa (412/1974).

7.2 Laki Poliisiammattikorkeakoulusta

22 §. *Kelpoisuus ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin.* Lakiehdotuksen 23 §:n mukaan poliisin vanhan tutkintojärjestelmän mukaisten poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon suorittaneet henkilöt saisivat harkinnanvaraisen kelpoisuuden ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin ilman, että näiden olisi ensin suoritettava ammattikorkeakoulututkinto. Näin 22 §:n säännös aikaisempien poliisin virkatutkintojen tuotamasta kelpoisuudesta ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin olisi tarpeeton. Koska Poliisiammattikorkeakoulun opettajilta vaadittaisiin kuitenkin edelleen korkeakoulututkinto, 22 § 1 momentin 3 tai 4 kohdassa tarkoitettu poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön

virkatutkinnon tuottama kelpoisuus ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin rajattaisiin koskemaan vain Poliisiammattikorkeakoulussa opettajan tehtävään nimitettäviä poliiseja, jotka voisivat suorittaa poliisialan ammattikorkeakoulututkinnon. Käytännössä opiskelu-oikeus opettajille myönnettäisiin ilman valinta- ja soveltuvuuskoetta.

23 §. Kelpoisuus ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin. Pykälän 1 kohdassa säädettäisiin soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon tai soveltuvan korkeakoulututkinnon tuottamasta kelpoisuudesta ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin. Säännöstä täsmennettäisiin siten, että soveltuvana ammattikorkeakoulututkintona tai soveltuvana korkeakoulututkintona pidettäisiin sellaista tutkintoa, joka tuottaa kelpoisuuden sisäisen turvallisuuden viranomaistehtäviin. Työkokemusvaatimus muutettaisiin vastaamaan ammattikorkeakoululain 25 §:n 3 momentin säännöstä.

Pykälän 2 kohdassa säädettäisiin poliisin virassa vähintään kolmen vuoden kokemuksen saaneiden henkilöiden kelpoisuudesta ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin. Pääsääntöisesti nämä henkilöt olisivat suorittaneet poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon, mutta kysymys voi myös muulla tavalla saadusta kelpoisuudesta poliisiksi. Tämän kohdan mukainen kelpoisuus ylempään ammattikorkeakoulututkintoon edellyttäisi, että Poliisiammattikorkeakoulu katsoisi hakijalla olevan riittävät tiedot ja taidot opintoihin. Ylempään ammattikorkeakoulututkinnon edellyttämiä tietoja ja taitoja arvioitaisiin Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 27 §:n mukaisessa valinta- ja soveltuvuuskokeessa.

31 §. Opiskelu-oikeus. Pykälässä säädetään opinto-oikeudesta. Pykälän 2 momentissa säädetään opintojen enimmäisajasta ja sen poikkeuksista. Momenttiin ehdotetaan lisättävän uusi 4 kohta, jossa säädettäisiin siitä, ettei enimmäisaikaan lasketa aikaa, jonka opiskelija on ollut poissa poliisin reserviin nimittämisen vuoksi.

Poliisin reservin toiminnassa lähtökohtana on se, että reservissä toimiminen luetaan opiskelijalle osaksi jäljellä olevia opintoja. Poliisin reservissä toimiminen ei siten vähennä opiskelu-oikeuden kokonaiskestoja.

7.3 Poliisilaki

10 §. Virkapuku. Poliisilain 10 §:n 3 momenttia muutetaan siten, että siitä poistetaan täydennyspoliisia koskeva maininta.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Poliisin hallinnosta annettu valtioneuvoston asetus

Poliisin hallinnosta annetun asetuksen (156/1996) 16 §:n 2 momentin mukaan poliisiopiskelija voidaan nimittää määräaikaiseen nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen opintoihin kuuluvan harjoittelun ajaksi sekä harjoittelun jälkeen yhteensä enintään vuoden ajaksi.

Kyseiseen 16 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että poliisiopiskelija voidaan nimittää määräaikaiseen nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen poliisin reserviin

Asetusmuutoksella mahdollistetaan poliisiopiskelijoiden käyttäminen poliisin reservissä. Reservissä toiminta luetaan osaksi poliisiopiskelijan tutkintoon sisältyvää harjoittelua.

Poliisiammattikorkeakoulusta annettu valtioneuvoston asetus (282/2024)

Reservikoulutus

Poliisiammattikorkeakoulusta annettuun asetukseen lisättäisiin uusi 5 a §, joka koskee poliisin reserviin nimitettävältä opiskelijalta vaadittavien opintojen yksityiskohtaisia tavoitteita. Pykälän mukaisesti poliisin ammattikorkeakoulututkintoon sisältyisi vähintään 45 opintopisteen laajuiset opinnot, joiden tavoitteena olisi antaa opiskelijalle käytännölliset perustiedot ja -taidot poliisin reservin tehtäviin (reservikoulutus).

Reservikoulutuksen tulisi sisältää seuraavat asiakokonaisuudet: 1) perus- ja ihmisoikeudet poliisin toiminnassa; 2) poliisin tehtävät ja toimivaltuudet; 3) poliisin reserviin kuuluvan opiskelijan tehtävät ja toimivaltuudet paikan ja alueen eristämisessä, henkilöllisyyden selvittämisessä, turvallisuus- ja turvatarkastuksen toimittamisessa, henkilön kiinniottamisessa ja paikalta poistamisessa sekä henkilötuntomerkkien ottamisessa ja henkilörekisteröinnissä; 4) voimakeinojen käyttäminen ja hätävarjelu; 5) työturvallisuus ja suojavälineet; 6) reservin tehtävissä sallittujen voimankäyttövälineiden käyttäjäkoulutus; 7) poliisin viestijärjestelmien käyttö ja 8) poliisiajoneuvon kuljettaminen.

Toisen kotimaisen kielen taidon osoittaminen korkeakouluopinnoissa

Voimassa olevan Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:n 2 momentin mukaisesti ammattikorkeakoulututkinnon perusopintojen tavoitteena on antaa opiskelijalle 7 §:ssä tarkoitettu kielitaito. Valtioneuvoston asetuksen 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan opiskelijan tulee ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvissä opinnoissa tai muulla tavalla osoittaa saavuttaneensa sellaisen suomen ja ruotsin kielen taidon, joka julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) mukaan vaaditaan korkeakoulututkintoa edellyttävään virkaan kaksikielisellä virka-alueella.

Lakiesityksen hyväksymisen jälkeen poliisialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskeluoikeuden voisi saada henkilö, jolla ei olisi korkeakoulututkintoa tai ammattikorkeakoulututkintoa. Poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon suorittaneiden henkilöiden, jotka valitaan poliisialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskelijoiksi, ei tarvitsisi enää täydentää edellä mainittuja tutkintoja poliisialan ammattikorkeakoulututkinnoksi. Osalla poliisialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskelijoiksi valittavilla henkilöillä ei ole suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa annetun valtioneuvoston asetuksen mukaista todistusta Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:n 1 edellyttämästä suomen tai ruotsin kielen taidosta. Koska voimassa olevan Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:n 2 momentti koskee sanamuotonsa mukaisesti ainoastaan suomen tai ruotsin kielen taidon osoittamista ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvissa opinnoissa, on välttämätöntä muuttaa Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n 1 momentin 4 kohtaa sekä valtioneuvoston asetuksen 7 §:ää siten, että siihen lisätään säädös suomen tai ruotsin kielen taidon osoittamisesta myös poliisialan ylemmän ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvissa opinnoissa.

Valtioneuvoston asetuksen 7 §:n 1 momentti ei koske niitä opiskelijoita, jotka ovat saaneet koulusivistyksensä Ahvenanmaalla ja jotka on valtioneuvosto asetuksen (841/2000) nojalla vapautettu suomen kielen taidon osoittamisesta.

9 Voimaantulo

Lakiehdotukset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1. syyskuuta 2026.

10 Toimeenpano ja seuranta

Poliisihallitus yhteistyössä poliisiyksiköiden kanssa seuraa poliisin reservin rekisterin hallintaa ja ylläpitoa ja vastaa poliisin reservin rekisteriin kuuluvien osaamisen vuosittaisesta ylläpito- koulutuksesta. Poliisiammattikorkeakoulu sisällyttää reservikoulutuksen päivitettyyn opetus- suunnitelmaansa. Poliisiyksiköt raportoivat vuosittain Poliisihallitukselle reserviä koskevan ti- lannekuvan kannalta keskeisistä tekijöistä.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Ei ole.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Poliisin reservin käyttöönoton yhteydessä sen määräraharesursoinnista päätetään normaaliin ta- paan osana talousarvio- ja JTS-päätöksentekoa.

12 Suhde perustuslakiin ja sääätämisjärjestys

Poliisin reservi, koulutus ja toimivaltuudet

Perustuslakivaliokunta on arvioinut useaan otteeseen yksityisen turvallisuusalan lainsäädäntöä suhteessa perustuslain perusoikeussäännöksiin ja perustuslain 124 §:ään (ks. esim. PeVL 22/2014 vp, PeVL 13/2010 vp, PeVL 10/2006, PeVL 20/2002 vp ja PeVL 28/2001 vp. Valio- kunta on pitänyt selvänä, että järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvät vartijoiden ja järjestyksen valvojien tehtävät ovat perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuja julkisia hallintotehtä- viä. Järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen tähtäviä palveluja saatetaan valiokunnan mu- kaan sinänsä tarvita täydentämään poliisin ja muiden viranomaisten toimintaa. Valiokunta on toisaalta painottanut, että vastuun yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta tulee kuulua polii- sille ja muille viranomaisille, minkä vuoksi vartioimisliikkeen palveluksessa olevien järjestyk- senvalvojien ja vartijoiden osuuden pitää jäädä vain avustavaksi ja täydentäväksi (PeVL 20/2002 vp, s. 2/II ja PeVL 28/2001 vp, s. 5/I).

Perustuslain 124 §:ssä kielletään merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältävien tehtävien anta- minen muulle kuin viranomaiselle. Merkittävänä julkisen vallan käyttäminenä on pidettävä esi- merkiksi itsenäiseen harkintaan perustuvaa oikeutta käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin (ks. esim. PeVL 20/2002 vp, s. 3/I ja HE 1/1998 vp). Selvänä on pidetty, että perustuslaki estää varsinaisen poliisitoiminnan yksityistämisen (PeVL 20/2002 vp, s. 3/II ja PeVL 28/2001 vp, s. 6/I ja PeVL 72/2018 vp, s. 3).

Perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 45/2014 vp) mukaan voimakeinojen käyttö henkilöä kohtaan merkitsee aina vakavaa puuttumista asianomaisen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja merkitsee puuttumista perustuslain 7 §:n 1 momentissa jokaiselle turvattuun henkilökoh- taiseen koskemattomuuteen. Voimaa ja siihen tarvittavia välineitä ei saa käyttää ilman lain tu- kea. Oikeudesta käyttää voimakeinoja ja voimankäyttövälineitä tulee siten olla riittävän täsmäl- liset säännökset laissa (ks. esim. PeVL 10/2006 vp, s. 4, PeVL 70/2002 vp, s. 5, PeVL 54/2001 vp, s. 5, PeVL 28/2001 vp, s. 3–4).

Puolustustila ja valmiuslaissa tarkoitetut poikkeusolot ovat osin perusoikeuksia poikkeusoloissa koskevassa perustuslain 23 §:ssä tarkoitettuja poikkeusoloja (ks. PeVL 6/2009 vp, PeVM 9/2010 vp). Perustuslain 23 §:n säännös ei oikeuta säätämään tavallisella lailla poikkeuksista perustuslain muihin säännöksiin kuin perusoikeussäännöksiin (PeVL 6/2009 vp, s. 5/I).

Perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten turvaamisesta voidaan tosiasiallisessa toiminnassa huolehtia sääntelyn yleisen tarkkuuden ja muun asianmukaisuuden sekä asianomaisten henkilöiden sopivuuden ja pätevyyden avulla (PeVL 24/2001 vp, s. 4/II). Asianmukaisen ja riittävän koulutuksen vaatimus korostuu erityisesti silloin, kun tosiasiallisella hallintotoiminnalla on vaikutusta perusoikeuksien toteutumiseen tai kun kyseisessä toiminnassa käytetään julkista valtaa (esim. PeVL 27/2014 vp, s. 4/I).

Perustuslakivaliokunta kiinnitti myös huomiota hallituksen esityksen 317/2018 vp reservin koulutusta koskevaan ehdotettuun sääntelyyn, ja piti tarpeellisena täsmentää sääntelyä koulutuksen sisällöstä ja laajuudesta, ja että reservipoliisin peruskoulutukseen olisi sisällytettävä ainakin yksityistä turva-alaa koskeva väliaikaisen vartijan koulutus, jonka sisällöstä säädetään tarkemmin sisäministeriön asetuksessa (PeVL 72/2018 vp). Perustuslakivaliokunnan mukaan koulutus tuli muilta osin tulisi johtaa poliisin ammattikorkeakoulututkinnon tutkintorakenteesta ja kattaa sieltä reservipoliisiin tehtäviin ja toimenkuviin liittyvät osa-alueet (PeVL 72/2018 vp).

Nyt kumottavaksi ehdotettua sääntelyä täydennyspoliisijärjestelmästä on arvioitu aikaisemmin perustuslain 124 §:n kannalta (PeVL 67/2010 vp, s. 6/I). Rauennutta hallituksen esitystä 317/2018 vp on arvioitu myös perustuslain 124 §:n kannalta. Perustuslakivaliokunnan mielestä hallituksen esityksen 317/2018 vp mukaisen reservipoliisin irrallisen aseman ja reservipoliisihenkilöstön väljen kelpoisuus- ja koulutusvaatimusten vuoksi kyse oli selvästi poliisista erillisestä järjestelmästä. Valiokunta kiinnitti lisäksi huomiota siihen, ettei virkamiehinä julkista valtaa käyttäville voida asettaa vähäisempiä vaatimuksia kuin perustuslain 124 §:ssä tarkoitettulla tavalla julkista valtaa käyttäville muille kuin viranomaisille (PeVL 72/2018 vp, s. 2).

Perustuslain 2 § 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslain 118 §:ssä säädetään vastuusta virkatoimissa. Pykälän 1 momentin mukaan virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta. 3 momentin mukaan jokaisella, joka on kärsinyt oikeudenloukkauksen tai vahinkoa virkamiehen tai muun julkista tehtävää hoitavan henkilön lainvastaisen toimenpiteen tai laiminlyönnin vuoksi, on oikeus vaatia tämän tuomitsemista rangaistukseen sekä vahingonkorvausta julkisyhteisöltä taikka virkamieheltä taikka muuta julkista tehtävää hoitavalta sen mukaan kuin lailla säädetään. Virkavastuu perustuu edellä lausutusti perustuslakiin. Rikosoikeudellisten virkavastuusäännösten suojeluobjektina on viime kädessä perustuslain 2 §:n 3 momentissa säädetty oikeusvaltioperiaate, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin, ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.¹

Lakiesityksessä ehdotetaan poliisin reservin perustamista ja käyttöönottoa. Poliisin reservin käyttöönottokynnys olisi korkea. Reserviä käytettäisiin poliisilain 1 luvun 1 §:n mukaisissa tehtävissä normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, poikkeusoloissa tai puolustustilassa, jossa on tarpeen tilapäisesti lisätä toimivaltaisten poliisien määrää poliisin voimavarojen turvaamiseksi.

Poikkeusolojen ja puolustustilan määritelmät sisältyvät valmiuslakiin ja puolustustilakiin. Normaaliolojen vakavista häiriötilanteista on otettu lakiesityksen perusteluihin avoin esimerkkiluettelo säännöksen soveltamistilanteista (ks. PeVL 10/2025 vp). Tällaiset tilanteet voisivat

¹ Oikeusministeriön julkaisuja 2024:2, Rikosoikeudellisen virkavastuun nykytila ja kehittämistarpeita.

johtua laajamittaisesta maahantulosta, luonnonkatastrofeista, Covid-19 pandemian kaltaisista vakavista häiriöistä tai muusta vastaavan kaltaisesta tilanteesta, joka uhkaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoa tai yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja merkittäväällä tavalla ja joissa poliisin olemassa olevia voimavaroja ei arvioida riittäväksi tilanteen osalta. Päätöksen reservin käyttöönotosta ja sen päättämisestä tekisi sisäministeri, sillä poliisin reservin käyttöönottoa ja käyttöönoton päättämistä koskeva ratkaisu on skaalaltaan yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti ministerin ratkaisuvaltaa edellyttävä asia (laki valtioneuvostosta 12 §; valtioneuvoston ohjesääntö 9 §; valtioneuvoston sisäministeriöstä antaman asetuksen 4 § sekä sisäministeriön työjärjestyksestä annetun sisäministeriön asetuksen 37 – 38 §).

Lakiesityksen mukainen poliisin reservi koostuisi poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittavista opiskelijoista sekä poliisikoulutuksen saaneista henkilöistä, jotka eivät työskentele poliisina. Jälkimmäinen henkilöryhmä muodostuisi eläköityneistä poliiseista, poliisikoulutuksen saaneista mutta muussa kuin poliisivirassa poliisin palveluksessa työskentelevistä henkilöistä sekä poliisin palveluksesta muualle siirtyneistä henkilöistä. Poliisin reserviin nimitettävä henkilö nimitettäisiin poliisin määräaikaiseen virkasuhteeseen. Poliisin virkaan nimitettävän henkilön kelpoisuusvaatimuksista säädetään poliisin hallinnosta annetun asetuksen 16 §:ssä. Poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittava henkilö nimitettäisiin määräaikaiseen nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen. Poliisiopiskelijoiden nimittämisestä harjoitteluun nuorempana konstaapelina opintojensa aikana säädetään poliisin hallinnosta annetun asetuksen 16 § 2 momentissa. Lakiehdotuksen liitteenä tehdään mainittuun asetukseen muutos, joka mahdollistaa opiskelijan nimittämisen poliisin reserviin. Reserviin nimitettävien poliisiopiskelijoiden kelpoisuudesta säädetään lakiehdotuksen 15 l §:ssä. Reservissä toimiminen luetaan osaksi poliisiopiskelijan opintojensa aikana suoritettavaa harjoittelua.

Poliisin reservin hallinnointi edellyttäisi myös hallinnonalan sisäisiä määräyksiä. Poliisihallitus antaisi reservin perustamista, ylläpitoa ja käyttöönottoa koskevan määräyksen, jonka voimaan tulo tapahtuisi välittömästi esitetyn lakimuutoksen voimaantulon jälkeen. Määräys sisältäisi reservin kokoonpanoa, tehtäviä, koulutusta, varustusta ja palvelussuhteen ehtoja ja kelpoisuutta koskevan ohjeistuksen. Reservin käyttöönottoon ja ylläpitämiseen osoitettaisiin myös tarvittava henkilöstöresurssi reservin toimivuuden takaamista varten. Poliisin reservi ei ole poliisista erillinen organisaatio, vaan määräaikaisiin virkasuhteisiin nimitettävät henkilöt tulevat osaksi poliisin organisaatiota.

Kun poliisin reserviin nimitettävän, poliisikoulutuksen saaneen henkilön asemaa on arvioitava perustuslain 2 § 3 momentin ja 118 §:n valossa, poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan henkilön osalta arvioinnissa on otettava huomioon myös peruslain 124 §:stä johtuvat vaatimukset, joihin lakiesityksessä vastataan koulutusta, toimivaltuuksia, nimittämistä ja virkavastuuta koskevalla sääntelyllä.

Lakiesitys sisältää poliisin reserviin nimitettävän poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan henkilön Poliisiammattikorkeakoulun tutkintorakenteesta johdetun, koulutuksen sisällön ja laajuutta koskevan sääntelyn. Koulutus sisältää perus- ja ihmisoikeuksia, poliisin tehtäviä ja toimivaltuuksia sekä operatiivisen toiminnan perusteita koskevat kokonaisuudet. Tällaisen koulutuksen laajuus on vähintään 45 opintopistettä, mikä vastaa 1215 tuntia. Lakiesitykseen sisältyy asetuksenantovelvollisuus koulutuksen sisällön ja laajuuden täsmentämisestä tarkemmin. Hallituksen esityksen liitteenä olevassa poliisiammattikorkeakoulusta annetussa valtioneuvoston asetuseräluonnoksessa esitetään lakiesityksen voimaan tulon jälkeen poliisin reserviin nimitettävän poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan henkilön koulutusvaatimusten sisältöä ja laajuutta koskeva sääntelyehdotus.

Reserviin nimitettävälle annetaan myös poliisin voimakeinoista ja kulkuneuvon pysäyttämisenä annetun sisäministeriön asetuksen mukainen voimankäyttövälineiden ja käytön edellytyksenä oleva koulutus. Koulutus sisältää myös vuosittaisen ylläpitävän koulutuksen ja harjoittelun poliisista annetun valtioneuvoston asetuksen 10 §:n 2 momentissa tarkoitettujen eri ampuma-asetyyppien ja muiden voimankäyttövälineiden käytössä sekä fyysisessä voimankäytössä vähintään kaksi kertaa vuodessa sekä poliisista annetun valtioneuvoston asetuksen 10 §:n 2 momentissa tarkoitettujen eri ampuma-asetyyppien käytössä vuosittaisen tasokokeen.

Poliisiopiskelijoiden osalta voimankäyttövälineiden ja käytön edellyttämän koulutuksen laajuus olisi 1,5 opintopistettä eli 40 tuntia. Reserviin nimitettävän opiskelijan reservikoulutuksen laajuus on yhteensä 45 opintopistettä, eli 1215 tuntia. Koulutus on huomattavasti laajempi kuin mitä vartijoilta (120 h), väliaikaisilta vartijoilta (80 h) tai järjestysmiehiltä (40 h) edellytettävä koulutus on. Vartijoiden ampuma-asekoulutus kestää 24 tuntia.

Lakiesitys sisältää nimenomaisen, koulutuksen järjestämisvastuuta koskevan sääntelyn, jonka mukaan Poliisihallitus varmistaa reserviin nimitettävien osaamisen ajantasaisuuden ja ylläpidon. Reserviin kuuluvat henkilöt perehdytetään osoitetun tehtävän mukaisesti. Perehdyttämisestä vastaa poliisin reservin sijoituspaikan lähiesihenkilö.

Poliisin reserviin nimitetyn henkilön toimivaltuudet ovat samat normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, valmiustilassa ja puolustustilassa, ja ne liittyvät poliisilain 1 luvun 1 §:n tehtävien suorittamiseen. Poliisin reserviin nimitetty henkilö käyttää poliisin toimivaltuuksia, joista säädetään poliisilain 2 ja 3 luvussa. Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan reserviin nimitetyn henkilön toimivaltuuksia käytettäisiin vakinaisessa virassa olevan poliisin välittömässä valvonnassa ja reaaliaikaisella johdolla. Toimivaltuuden sitominen vakinaisessa virassa olevan poliisin välittömään valvontaan ja reaaliaikaiseen johtoon on samanlainen malli, mitä sovelletaan harjoittelussa olevien poliisiopiskelijoiden osalta.

Poliisin reserviin nimitetyn henkilön oikeudesta voimakeinojen käyttöön säädettäisiin poliisilain 2 luvun 17–20 §:ssä. Poliisin reserviin nimitetyille henkilölle sallitut voimankäyttövälineet olisivat ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettu ampuma-ase ja mainitun lain 11 §:ssä tarkoitettu kaasusumutin, käsiraudat ja enintään 70 senttimetriä pitkä patukka. Poliisin reserviin nimitetty henkilö voidaan varustaa henkilökohtaisella virka-aseella ainoastaan silloin, kun poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisenä annetun sisäministeriön asetuksen 4 §:ssä säädetty edellytykset täyttyvät. Sallitut voimankäyttövälineet vastaavat vartijoille sallittuja voimankäyttövälineitä (laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 18 §). Vartijalla ampuma-aseen hallussapito- ja käyttöoikeus on sidottu tehtäviin (henkivartija- tai arvokuljetukset sekä huomattavan yleisen edun kannalta merkittävän vartioimisalueen vartiointi) sekä välttämättömyyteen.

Poliisin voimankäyttö on johdettua ja erityisesti aseenkäyttö on tarkoin normitettua (poliisilain 2 luvun 19 §). Voimassa olevan poliisin ohjeistuksen mukaisesti laukauksen ampumisesta päättää päällystään kuuluva poliisimies, jos se tilanne huomioiden on mahdollista. Poliisilain 19 §:n mukaan ampuma-asetta voidaan käyttää vain silloin, kun kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi. Ampuma-asetta ei saa käyttää väkijoukon hajottamiseksi, ellei ampuma-aseessa käytetä kaasupatruunoita tai muita vastaavia ammuksia niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti.

Poliisin reserviin nimittämiseksi asetetaan useita edellytyksiä. Päätöksen poliisin reservin tehtävään nimittämisestä tekee sen poliisilaitoksen päällikkö, jonka toimialuetta asia koskee.

Erityisesti kielletään se, että toimenpiteet eivät saa ylittää sitä, mikä on välttämätöntä poliisin voimavarojen turvaamiseksi normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, poikkeusoloissa tai puolustustilassa. Sen lisäksi edellytetään, että henkilö voidaan nimittää poliisin reserviin vain sellaisia toimivaltuuksia edellyttävään tehtävään, johon hänellä on riittävä koulutus.

Lakiesitys sisältää myös poliisin reserviin nimitetyn henkilön rikosoikeudellista virkavastuuta koskevan säännöksen.

Poliisin reservin rekisteri

Henkilötietojen suoja kuuluu osana perustuslain 10 §:n 1 momentilla turvattuun yksityiselämän suojaan. Henkilötietojen suojasta on säädetty lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa lisäksi se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvattuun yksityiselämän suojan piiriin. Lainsäätäjän tulee turvata oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan lukien tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaika henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa (esimerkiksi PeVL 31/2017 vp, PeVL 13/2016 vp). Lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Lailla on säädetty lisäksi mahdollisuudesta yhdistää rekisteritietoja (PeVL 17/2007 vp ja PeVL 30/2005 vp). Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa, täsmällistä ja tarkkarajaista.

Viimeaikaisessa lausuntokäytännössään perustuslakivaliokunta on todennut, että henkilötietojen suojaan liittyvät sääntelyn kattavuuden sekä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksia voidaan täyttää myös asianmukaisesti laaditulla yleisellä Euroopan unionin asetuksella tai kansalliseen oikeuteen sisältyvällä yleisellä (PeVL 14/2018 vp ja siinä mainitut lausunnot). Valiokunnan käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen sääntely vastaa asianmukaisesti tulkittuna ja sovellettuna myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan määräytyvää henkilötietojen suojan tasoa. Henkilötietojen suojan toteuttaminen tulisi valiokunnan mukaan jatkossa ensisijaisesti taata tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain nojalla. Tähän liittyen tulisi välttää kansallisen erityislainsäädännön säätämistä sekä varata sellaisen säätämisen vain tilanteisiin, joissa se on yhtäältä sallittua tietosuoja-asetuksen kannalta ja toisaalta välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi (PeVL 14/2018 vp, PeVL 2/2018 vp).

Perustuslakivaliokunnan mukaan on selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksen edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn kohdalla. Arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan tietosuoja-asetuksen mahdollistamissa puitteissa tietosuojauudistuksen jälkeenkin syytä arvioida myös aiemman sääntelyn lakitasoisuutta koskevan käytännön pohjalta. Arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään. (Ks. esim. PeVL 51/2018 vp, PeVL 3/2017 vp ja PeVL 14/2018 vp).

Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen riskiperustaisesta lähestymistavasta seuraa, että kansallista yksityiskohtaista ja täsmällistä lainsäädäntöä voidaan säätää myös silloin, kun tietojen käsittely muodostaa erityisen riskin muulla kuin asetuksen 9 tai 10

artiklassa säädetyllä perusteella. Kansallisen sääntelyn tulee tällöinkin olla yhteensopivaa asetuksen 6 artiklan kanssa (PeVL 15/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt myös erityistä huomiota sääntelytarpeeseen silloin, kun henkilötietoja käsittelee viranomainen (PeVL 14/2018).

Lakiehdotuksessa on arvioitu tarpeelliseksi selventää rekisteröitävät henkilötietoryhmät sekä käsittelyn tarkoitus. Poliisihallitus toimii rekisterin rekisterinpitäjänä. Poliisin reservin rekisterin ylläpidosta vastaavat poliisilaitokset Poliisihallituksen valvonnassa ja ohjeistuksen mukaisesti. Rekisterissä ei käsitellä arkaluonteisia tietoja tai erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Rekisteröitävän suostumuksesta on arvioitu tarpeelliseksi säätää suojatoimenä, eli rekisteröidyn suostumus vaaditaan poliisin reserviin liittymiseksi ja henkilötietojen käsittelemiseksi rekisterissä. Jos suostumus peruutetaan, henkilötiedot on poistettava rekisteristä välittömästi. Suostumuksen voimassa olo varmistetaan vuosittain.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

poliisin hallinnosta annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 15 b §, sellaisena kuin se on laissa 873/2011 ja 740/2018, sekä
lisätään lakiin uusi 15 k–15 n § seuraavasti:

15 k §

Poliisin reservi

Poliisilla on reservi, joka muodostuu poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittavista opiskelijoista sekä poliisikoulutuksen saaneista henkilöistä, jotka eivät työskentele poliisina.

Poliisin reservi voidaan ottaa käyttöön normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, valmiuslain (1552/2011) mukaisissa poikkeusoloissa tai puolustustilalain (1083/1991) mukaisessa puolustustilassa poliisin voimavarojen turvaamiseksi kaikissa tilanteissa. Sisäministeri tekee päätöksen reservin käyttöönotosta ja sen päättämisestä.

Normaaliolojen vakavilla häiriötilanteilla tarkoitetaan sellaisia poikkeuksellisia ja tilapäisiä tilanteita, joissa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ei ole mahdollista poliisin olemassa olevin voimavaroin.

Poliisi pitää rekisteriä reservin hallinnoimiseksi. Poliisihallitus toimii rekisterinpitäjänä. Rekisteriin kirjataan poliisin reserviin kuuluvan nimi, henkilön yksilöimiseksi tarvittava henkilötunnus, yhteystiedot ja ammatillinen erityisosaaminen. Poliisin reservin rekisteriin kuuluminen edellyttää henkilön suostumusta. Suostumuksen voimassaolo tarkastetaan vuosittain.

15 l §

Poliisin reservin koulutus ja kelpoisuus

Poliisin reserviin voidaan nimittää henkilö, joka on suorittanut Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain (1164/2013) 24 §:ssä tarkoitetun poliisialan ammattikorkeakoulututkinnon tai aikaisemmin voimassa olleen lainsäädännön mukaisen poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon tai on suorittanut poliisialan ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvissa opinnoissa perus- ja ihmisoikeuksia, poliisin tehtäviä ja toimivaltuuksia sekä operatiivisen toiminnan perusteita koskevat kokonaisuudet. Tällaisen koulutuksen laajuus on vähintään 45 opintopistettä.

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksessa (282/2014) tullaan säättämään tarkemmin poliisin reserviin nimitettävän poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan henkilön koulutusvaatimusten sisällöstä ja laajuudesta.

Poliisin reserviin nimitettävän henkilön on oltava suorittanut poliisilain voimakeinoista ja kulkuneuvon pysäyttämisestä annetun sisäministeriön asetuksen (245/2015) mukainen voimankäyttövälineiden ja käytön edellytyksenä oleva koulutus.

Poliisihallitus varmistaa reserviin nimitettävien osaamisen ajantasaisuuden ja ylläpidon.
Poliisin virkaan nimitettävän henkilön kelpoisuusvaatimuksista säädetään poliisin hallinnosta annetun asetuksen (158/1996) 16 §:ssä.

15 m §

Poliisin reservin tehtävät ja toimivaltuudet

Poliisin reserviin nimitetty henkilö käyttää poliisin toimivaltuuksia normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, poikkeusoloissa ja puolustustilassa poliisilain 1 luvun 1 §:n tehtävien suorittamiseksi. Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan henkilön toimivaltuuksia käytetään vakinaisessa virassa olevan poliisin välittömässä valvonnassa ja reaaliaikaisella johdolla.

Poliisin reserviin nimitetyn henkilön oikeudesta voimakeinojen käyttöön säädetään poliisilain 2 luvun 17–20 §:ssä. Poliisin reserviin nimitetylle henkilölle sallitut voimankäyttövälineet ovat ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettu ampuma-ase ja mainitun lain 11 §:ssä tarkoitettu kaasusumutin, käsiraudat ja enintään 70 senttimetriä pitkä patukka.

Päätöksen poliisin reservin tehtävään nimittämisestä tekee sen poliisilaitoksen päällikkö, jonka toimialuetta asia koskee. Toimenpiteet eivät saa ylittää sitä, mikä on välttämätöntä poliisin voimavarojen turvaamiseksi normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, poikkeusoloissa tai puolustustilassa. Henkilö voidaan nimittää poliisin reserviin vain sellaisia toimivaltuuksia edellyttävään tehtävään, johon hänellä on riittävä koulutus.

15 n §

Poliisin reserviin nimitetyn velvollisuudet ja vastuu

Edellä 15 m §:ssä tarkoitettuja toimivaltuuksia käyttävään poliisin reserviin nimitettyyn henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Poliisin reserviin nimitetyn henkilön vaitiolovelvollisuudesta ja -oikeudesta säädetään poliisilain 7 luvun 1 § ja 3 §:ssä ja kyseisen henkilön mahdollisesta vahingonkorvausvastuusta säädetään poliisilain 8 luvussa sekä vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain (1164/2013) 22 §:n 1 momentin 3 kohta ja 23 §, sekä
lisätään 31 §:n 2 momenttiin uusi 4 kohta seuraavasti:

22 §

Kelpoisuus ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin

Ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut:

3) aikaisemmin voimassa olleiden säännösten mukaisen poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon ja joka on nimitetty Poliisiammattikorkeakoulussa opettajaksi toistaiseksi tai vähintään kahdeksi vuodeksi; tai

23 §

Kelpoisuus ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin

Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö:

1) joka on suorittanut sisäisen turvallisuuden viranomaistehtävään soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon tai korkeakoulututkinnon ja jolla on vähintään kahden vuoden työkokemus tutkintoa vastaavasta sisäisen turvallisuuden viranomaistehtävästä; tai

2) jolla on vähintään kolmen vuoden työkokemus poliisina Suomessa ja jolla Poliisiammattikorkeakoulu katsoo muutoin olevan riittävät tiedot ja taidot opintoja varten.

31 §

Opiskeluoikeus

Kokopäiväopiskelijan on suoritettava 1 momentissa tarkoitetut opinnot enintään vuotta niiden laajuutta vastaavaa aikaa pitimmässä ajassa. Tähän enimmäisaikaan ei lasketa aikaa, jonka opiskelija on ollut poissa:

- 2) opintojensa keskeyttämisen vuoksi;
 - 3) määräaikaisen erottamisen vuoksi; tai
 - 4) poliisin reserviin nimittämisen vuoksi.
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

poliisilain 1 luvun 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 1 luvun 10 §:n 3 momentti seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

10 §

Virkapuku

Muu kuin poliisimies ei saa käyttää poliisin virkapukua tai virka-asustetta. Kukaan ei myöskään saa käyttää tällaista pukua tai asustetta erehdyttävästi muistuttavaa asua tai pukinetta sillä tavoin, että se voi saada aikaan vaikutelman käyttäjän asemasta poliisimiehenä. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske 1 momentissa tarkoitetun ylivartijan tai varti-
jan oikeutta käyttää säädettyä virkapukua tai virka-asustetta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi

1.

Laki

poliisin hallinnosta annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 15 b §, sellaisena kuin se on laissa
873/2011 ja 740/2018, sekä
lisätään lakiin uusi 15 k–15 n § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 b §

(kumotaan)

Poliisihenkilöstön täydentäminen

Jos valtion turvallisuuden tai poikkeuksellisten olojen vuoksi on tarpeen, valtioneuvosto voi määrätä poliisin henkilöstöä täydennettäväksi erityisellä täydennyspoliisihenkilöstöllä.

Täydennyspoliisihenkilöstöön voidaan ottaa tehtävään henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopiva henkilö, joka poliisipiirin päällikön kanssa tekemänsä sopimuksen mukaan sitoutuu tehtävään.

Oikeudesta käyttää voimakeinoja on voimassa, mitä poliisilain 2 luvun 17 §:n 3 momentissa säädetään.

Täydennyspoliisihenkilöstöön kuuluva voidaan asettaa täydennyspoliisihenkilöstön koulutukseen liittyvään tilaisuuteen yksityistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) 26 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuksi järjestyksenvalvojaksi ja hänet voidaan määrätä tällaiseen tilaisuuteen tielikennelain (729/2018) 65 §:ssä tarkoitetuksi liikenteenohjaajaksi. (10.8.2018/740)

Täydennyspoliisihenkilöstöön kuuluvan tehtävistä, varustuksesta, koulutuksesta ja palvelukseen kutumisesta sekä sopimussuhteen ehdoista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(uusi)

15 k §

Poliisin reservi

Poliisilla on reservi, joka muodostuu poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittavista opiskelijoista sekä poliisikoulutuksen saaneista henkilöistä, jotka eivät työskentele poliisinä.

Poliisin reservi voidaan ottaa käyttöön normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, valmiuslain (1552/2011) mukaisissa poikkeusoloissa tai puolustustilalain (1083/1991) mukaisessa puolustustilassa poliisin voimavarojen turvaamiseksi kaikissa tilanteissa. Sisäministeri tekee päätöksen reservin käyttöön-otosta ja sen päättämisestä.

Normaaliolojen vakavilla häiriötilanteilla tarkoitetaan sellaisia poikkeuksellisia ja tilapäisiä tilanteita, joissa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ei ole mahdollista poliisin olemassa olevin voimavaroin.

Poliisi pitää rekisteriä reservin hallinnoimiseksi. Poliisihallitus toimii rekisterinpitäjänä. Rekisteriin kirjataan poliisin reserviin kuuluvan nimi, henkilön yksilöimiseksi tarvittava henkilötunnus, yhteystiedot ja ammatillinen erityisosaaminen. Poliisin reservin rekisteriin kuuluminen edellyttää henkilön suostumusta. Suostumuksen voimassaolo tarkastetaan vuosittain.

(uusi)

15 l §

Poliisin reservin koulutus ja kelpoisuus

Poliisin reserviin voidaan nimittää henkilö, joka on suorittanut Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain (1164/2013) 24 §:ssä tarkoitetun poliisialan ammattikorkeakoulututkinnon tai aikaisemmin voimassa olleen lainsäädännön mukaisen poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon tai on suorittanut poliisialan ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvissa opinnoissa perus- ja ihmisoikeuksia, poliisin tehtäviä ja toimivaltuuksia sekä operatiivisen toiminnan perusteita koskevat kokonaisuudet. Tällaisen koulutuksen laajuus on vähintään 45 opintopistettä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksessa (282/2014) tullaan säätämään tarkemmin poliisin reserviin nimitettävän poliisialan ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan henkilön koulutusvaatimusten sisällöstä ja laajuudesta.

Poliisin reserviin nimitettävän henkilön on oltava suorittanut poliisilain voimakeinoista ja kulkuneuvon pysäyttämisestä annetun sisäministeriön asetuksen (245/2015) mukainen voimankäyttövälineiden ja käytön edellytyksenä oleva koulutus.

Poliisihallitus varmistaa reserviin nimitettävien osaamisen ajantasaisuuden ja ylläpidon.

Poliisin virkaan nimitettävän henkilön kelpoisuusvaatimuksista säädetään poliisin hallinnosta annetun asetuksen (158/1996) 16 §:ssä.

(uusi)

15 m §

Poliisin reservin tehtävät ja toimivaltuudet

Poliisin reserviin nimitetty henkilö käyttää poliisin toimivaltuuksia normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, poikkeusoloissa ja puolustustilassa poliisilain 1 luvun 1 §:n tehtävien suorittamiseksi. Poliisin ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan henkilön toimivaltuuksia käytetään vakinaisessa virassa olevan poliisin välittömässä valvonnassa ja reaaliaikaisella johdolla.

Poliisin reserviin nimitetyn henkilön oikeudesta voimakeinojen käyttöön säädetään poliisilain 2 luvun 17–20 §:ssä. Poliisin reserviin nimitetyille henkilölle sallitut voimankäyttövälineet ovat ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettu ampuma-ase ja mainitun lain 11 §:ssä tarkoitettu kaasusumutin, käsiraudat ja enintään 70 senttimetriä pitkä patukka.

Päätöksen poliisin reservin tehtävään nimitämisestä tekee sen poliisilaitoksen päällikkö, jonka toimialuetta asia koskee. Toimenpiteet eivät saa ylittää sitä, mikä on välttämätöntä poliisin voimavarojen turvaamiseksi normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, poikkeusoloissa tai puolustustilassa. Henkilö voidaan nimittää poliisin reserviin vain sellaisia

Voimassa oleva laki

Ehdotus

toimivaltuuksia edellyttävään tehtävään, johon hänellä on riittävä koulutus.

(uusi)

15 n §

Poliisin reserviin nimitetyn velvollisuudet ja vastuu

Edellä 15 m §:ssä tarkoitettuja toimivaltuuksia käyttävään poliisin reserviin nimitettyyn henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Poliisin reserviin nimitetyn henkilön vaitiolovelvollisuudesta ja -oikeudesta säädetään poliisilain 7 luvun 1 § ja 3 §:ssä ja kyseisen henkilön mahdollisesta vahingonkorvausvastuusta säädetään poliisilain 8 luvussa sekä vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

2.

Laki

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain (1164/2013) 22 §:n 1 momentin 3 kohta ja 23 §, sekä
lisätään 31 §:n 2 momenttiin uusi 4 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

22 §

Kelpoisuus ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin

Ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut:

3) aikaisemmin voimassa olleiden säännösten mukaisen *poliisipäälystön virkatutkinnon, poliisialipäälystötutkinnon, poliisialipäälystön virkatutkinnon*, poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon; tai

22 §

Kelpoisuus ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin

Ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut:

3) aikaisemmin voimassa olleiden säännösten mukaisen poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon *ja joka on nimitetty Poliisiammattikorkeakoulussa opettajaksi toistaiseksi tai vähintään kahdeksi vuodeksi; tai*

23 §

Kelpoisuus ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin

Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon tai *muun soveltuvan* korkeakoulututkinnon ja jolla on vähintään kolmen vuoden työkokemus asianomaiselta alalta tutkinnon suorittamisen jälkeen. Poliisipäälystön virkatutkinnon, poliisialipäälystötutkinnon, poliisialipäälystön virkatutkinnon, poliisin perustutkinnon tai poliisimiehistön virkatutkinnon suorittaneelta, joka on sittemmin suorittanut soveltuvan

23 §

Kelpoisuus ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin

Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö:

1) joka on suorittanut *sisäisen turvallisuuden viranomaistehtävään soveltuvan* ammattikorkeakoulututkinnon tai korkeakoulututkinnon ja jolla on vähintään *kahden* vuoden työkokemus tutkintoa vastaavasta *sisäisen turvallisuuden viranomaistehtävästä*; tai

2) jolla on vähintään kolmen vuoden työkokemus poliisina Suomessa ja jolla

Voimassa oleva laki

korkeakoulututkinnon, voidaan vaadittavaksi työkokemukseksi hyväksyä poliisialan tutkinnon jälkeen saatu työkokemus tutkintoa vastaavassa tehtävässä.

31 §

Opiskelu-oikeus

Kokopäiväopiskelijan on suoritettava 1 momentissa tarkoitetut opinnot enintään vuotta niiden laajuutta vastaavaa aikaa pitemmässä ajassa. Tähän enimmäisaikaan ei lasketa aikaa, jonka opiskelija on ollut poissa:

-
- 2) opintojensa keskeyttämisen vuoksi; *tai*
 - 3) määräaikaisen erottamisen vuoksi.
-

Ehdotus

Poliisiammattikorkeakoulu katsoo muutoin olevan riittävät tiedot ja taidot opintoja varten.

31 §

Opiskelu-oikeus

Kokopäiväopiskelijan on suoritettava 1 momentissa tarkoitetut opinnot enintään vuotta niiden laajuutta vastaavaa aikaa pitemmässä ajassa. Tähän enimmäisaikaan ei lasketa aikaa, jonka opiskelija on ollut poissa:

-
- 2) opintojensa keskeyttämisen vuoksi;
 - 3) määräaikaisen erottamisen vuoksi; *tai*
 - 4) poliisin reserviin nimittämisen vuoksi.
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki

poliisilain 1 luvun 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 1 luvun 10 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Yleiset säännökset

Yleiset säännökset

10 §

10 §

Virkapuku

Virkapuku

Muu kuin poliisimies ei saa käyttää poliisin virkapukua tai virka-asustetta. Kukaan ei myöskään saa käyttää tällaista pukua tai asustetta erehdyttävästi muistuttavaa asua tai pukinetta sillä tavoin, että se voi saada aikaan vaikutelman käyttäjän asemasta poliisimiehenä. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske 1 momentissa tarkoitetun ylivartijan tai vartijan *taikka täydennyspoliisin* oikeutta käyttää säädettyä virkapukua tai virka-asustetta.

Muu kuin poliisimies ei saa käyttää poliisin virkapukua tai virka-asustetta. Kukaan ei myöskään saa käyttää tällaista pukua tai asustetta erehdyttävästi muistuttavaa asua tai pukinetta sillä tavoin, että se voi saada aikaan vaikutelman käyttäjän asemasta poliisimiehenä. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske 1 momentissa tarkoitetun ylivartijan tai vartijan oikeutta käyttää säädettyä virkapukua tai virka-asustetta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Valtioneuvoston asetus

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
muutetaan Poliisiammattikorkeakoulusta annetun asetuksen (282/2014) 6 §:n 1 momentin 4 kohta sekä 7 §:n 1 momentti sekä
lisätään asetukseen uusi 5 a § seuraavasti:

5 a §

Poliisin reserviin vaadittavien opintojen tavoitteet

Poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 15 l §:n 1 momentissa tarkoitetun koulutuksen laajuus on 45 opintopistettä ja sen tulee sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

- 1) perus- ja ihmisoikeudet poliisin toiminnassa
- 2) poliisin tehtävät ja toimivaltuudet
- 3) poliisin reserviin kuuluvan opiskelijan tehtävät ja toimivaltuudet paikan ja alueen eristämisessä, henkilöllisyyden selvittämisessä, turvallisuus- ja turvatarkastus toimittamisessa, henkilön kiinniottamisessa ja paikalta poistamisessa sekä henkilötuntemerkkien ottamisessa ja henkilörekisteröinnissä
- 4) voimakeinojen käyttäminen ja hätävarjelu
- 5) työturvallisuus ja suojavälineet
- 6) fyysisten voimakeinojen käyttö
- 7) reservin tehtävissä sallittujen voimankäyttövälineiden käyttäjäkoulutus
- 8) poliisin viestijärjestelmien käyttö
- 9) poliisijoneuvon kuljettaminen.

6 §

Ylemmän ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tavoitteet

Ylemmän ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen yleisenä tavoitteena on antaa opiskelijalle:

-
- 4) työelämässä vaadittava hyvä viestintätaito sekä 7 §:ssä tarkoitettu kielitaito;
-

7 §

Kielitaito

Opiskelijan tulee ammattikorkeakoulututkintoon tai ylempään ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvissä opinnoissa taikka muulla tavalla osoittaa saavuttaneensa:

- 1) sellaisen suomen ja ruotsin kielen taidon, joka julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) mukaan vaaditaan korkeakoulututkintoa edellyttävään

Luonnos

virkaan kaksikielisellä virka-alueella ja joka ammatin harjoittamisen ja ammatillisen kehityksen kannalta on tarpeellinen;

2) sellaisen yhden tai kahden vieraan kielen kirjallisen ja suullisen taidon, joka ammatin harjoittamisen ja ammatillisen kehityksen kannalta on tarpeellinen.

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valtioneuvoston asetus

poliisin hallinnosta annetun asetuksen 16 §:n muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisin hallinnosta annetun asetuksen (158/1996) 16 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on asetuksessa 105/2017, seuraavasti:

16 §

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 24 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa oleva opiskelija voidaan nimittää määräaikaiseen nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen poliisin reserviin, opintoihin kuuluvan harjoittelun ajaksi sekä harjoittelun jälkeen yhteensä enintään vuoden ajaksi. Poliisiammattikorkeakoulussa poliisialipäällystön erikoistumisopintoja suorittava opiskelija voidaan nimittää määräaikaiseen ylikonstaapelin, rikosylikonstaapelin tai ylietsivän virkasuhteeseen opintojen yhteydessä. Mainitussa pykälässä tarkoitettussa ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa oleva opiskelija voidaan nimittää määräaikaiseen komisarion, rikoskomisarion tai tarkastajan virkasuhteeseen opintojen yhteydessä.

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .